

LADONJA

VJERSKI INFORMATIVNO KULTURNI LIST
GODINA XXX □ II (298) □ STUDENI 2010.

Cijena 8 Kn

**PRILOG: znanstveni skup o
mons. Boži Milanoviću**

Svjedočanstvo: Marcel Lakoseljac

ŽIVOT VJERE: Buje

INTERVJU: Ružica Močibob

Crkva Gospe od Zdravlja – Hreljići

Župna crkva Gospe od Zdravlja u Hreljićima, sagrađena 1726. te obnovljena 1764. i 1980., jednobrodna je i ima tri mramorna oltara. Ima najveću lopicu od svih crkava u Istri. Smatra se Marijanskim svetištem južne Istre.

Molbu za izgradnju crkve podnijelo je pet zastupnika okolnih sela, koja je upućena feudalnom gospodaru Barbana Antoniju Loredanu. Dozvola za gradnju crkve izdana je 27. ožujka 1724., a radovi su završeni tijekom dvije godine.

Žitelji okolnih sela bili su grupirani u čete koje je Mletačka Republika organizirala za obranu, a muškarci su služili 14 godina. Željeli su imati svoju crkvu i zato su uputili molbu. Za prvog kapelana narod je izabrao Mihovila Bratelića, koji je dugo obavljao tu dužnost, spominje se da je 1764. obnovio crkvu. Do nedavna župom je upravljao zlatomisnik Stjepan Cvitić. Župna kuća je sagrađena 1775., a groblje 1752.

Hreljići su bili sjedište kapelanije barbanske župe sve do 23. studenoga 1988., kada je utemeljena župa Gospe od Zdravlja.

studeni 2010.

STUDENI

- P 1 SVI SVETI
- U 2 Dušni dan, Just
- S 3 Martin Porres, Hubert
- Č 4 Karlo Boromejski
- P 5 Emerik, Silvija, Mirko, Imbro
- S 6 Leonard, Bertila, Vedran 05,53 ●
- N 7 **32. OBICNA, Karina, Mila**
- P 8 Gracija Kotorski
- U 9 Posv. later. bazilike, Orest
- S 10 Leon Veliki, Lavoslav
- Č 11 Martin biskup
- P 12 Jozafat, Silvan
- S 13 Stanislav Kostka, Briko 17,40 ●
- N 14 **33. OBICNA, Nikola Tavelić**
- P 15 Albert Veliki, Leopold
- U 16 Margareta, Ivan Trogirski
- S 17 Elizabeta Ugarska, Hilda
- Č 18 Posv. bazilike sv. Petra, Leonard
- P 19 Faust, Poncijan, Kristin
- S 20 Edmund, Srećko
- N 21 **KRISTK., Gospa od Zdr., Mavro** 18,28 ○
- P 22 Cecilija, Slavujka
- U 23 Klement, Milivoj
- S 24 Krizogon, Krševan
- Č 25 Katarina Aleksandrijska
- P 26 Delfina, Leonard, Konrad
- S 27 Maksim, Severin, Virgilije
- N 28 **1. DOŠ., Sosten, Jakov M.** 21,38 ●
- P 29 Saturnin, Filemon
- U 30 Andrija apostol

Spomendani

1. studenoga: Svi Sveti – *Karojba*.

2. studenoga: Dušni dan – spomen svih vjernik mrtvih, Papa službeno potvrdio 1311.

11. studenoga: Sv. Martin – *Beram, Dolenja Vas, Ližnjan, Sv. Martin (Martinski), Momjan, Sv. Lovreč Pazenatički, Tar, Vrsar*.

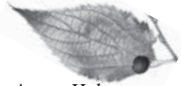

Crkva Sv. Martina u Vrsaru

21. studenoga: Gospa od Zdravlja, blagdan je vezan uz jedan događaj – kada je 1630. na području Mletačke Republike harala kuga, Senat se obratio Gospi za pomoć; učinjen je zavjet 21. studenoga 1631. da će Gospi, ako prestane kuga, podići crkvu. Kuga je prestala, a zavjet je ispunjen – 1687. podignuta je velebna crkva Madonna della Salute – *Grdoselo, Hreljići*.

21. studenoga: Sv. Mauro, zaštitnik porečke biskupije, mučenik i biskup, njegovo tijelo počivanja u Eufrazijevoj bazilici u Poreču.

30. studenoga: Sv. Andrija, apostol, brat Šimuna Petra, zaštitnik Škotske, Bizanta, Rusije i ribara – *Gradina, Rabac*.

Pokrenuo Antun Hek, od lipnja do listopada 1972. listić – prilog obiteljskog časopisa Kana, samostalno izlazi od Božića 1981.

Osnivač

Biskupski ordinarijat
Porečke i pulske biskupije

Glavni urednik

Željko Mrak

Uredništvo

Blaž Bošnjaković

Ilija Jakovljević

Tomislav Milohanić

Željko Mrak

Luka Pranjić

Adresa uredništva

Jurja Dobrile 1, 52400 Poreč

tel: 052/429-034

fax: 052/429-039

ladonja@biskupija-porecko-pulska.hr

List izlazi 10 puta godišnje,

1. nedjelje u mjesecu

Rukopise i fotografije ne vraćamo

Grafička priprema

Gabrijel Erman,

Tomislav Erman

Tisak

Josip Turčinović d.o.o., Pazin

Prodavaonice

Josip Turčinović d.o.o., Pazin

Antuna Kalca 2, Pazin

Danteov trg 1, Pula

Nakladnik

Josip Turčinović d.o.o. za nakladničku i grafičku djelatnost

Žiro račun

2380006-1147003243

Devizni račun

ESB: CHR22 70010000-09166144

IBAN: HR7324020061100107336

UDK ISSN

282 : 379.8

ISSN

1330-5018

Naslovnica: *Istarski hodočasnici u Lurdu*

Sadržaj

Aktualno: Biskup u povodu Godine obitelji	4
Kronika: vijesti iz biskupije i župa	6/9
Intervju: Ružica Močibob	10/11
Svjedočanstvo: vlč. Marcel Lakoseljac	12/13
Život vjere: Buje	14/15
Crkva u Hrvatskoj: događanja u listopadu	16
Kolumna: don Luka Pranjić	17
Blaženik sutra: sluga Božji Miroslav Bulešić	18/19
Crkva i društvo: kolumna dr. Marija Sošića	20
Feljtoni	22/24
Crkva u svijetu: događanja u listopadu	24
Savjeti: dr. Miljenka Crnčić-Orlić, pedijatrica	26
Istarska kronika: događanja u listopadu	27

Riječ urednika

Poštovani čitatelji!

«Mi smo Hrvati. Zbog trenutne situacije ne smijemo donijeti krivu odluku, jer nam to povijest ne bi oprostila. Državne se granice određuju za stoljeća, dok se režimi mijenjaju!», to je poznata izjava mons. Bože Milanovića, koju je izrekao u Parizu 1946. godine, kao odgovor katoličkom novinaru Walteru Eberhardu na upit zašto katolički svećenici žele radije komunističku Jugoslaviju nego katoličku Italiju. U više se tekstova u ovom broju "Ladonje" dotičemo mons. Bože Milanovića, a posvećen mu je i prilog u prigodi njegove 120. obljetnice rođenja i 30. obljetnice smrti. Međutim, mons. Milanoviću, duboko sam uvjeren, dugujemo mnogo više.

Svi smo kao osobe na neki način nekoga zadužili i imali zasluge za nešto lijepo i korisno što se dogodilo. Veliki ljudi, vizionari ili proroci, ljudi ispred svoga vremena, poput mons.

Bože Milanovića, zadužili su cijeli hrvatski narod u Istri. Njegovim nastojanjem, kao i nastojanjem njegovih bliskih suradnika, na temelju iscrpne dokumentacije i demografskih pokazatelja, Istra je i de facto i de iure pripojena matici zemlji, Hrvatskoj, u sklopu tadašnje države. Dalekosežne su bile posljedice takvih odluka i, kao što je rečeno na početku, i režimi su se promijenili.

Činiti takve stvari i donositi odluke koje mijenjaju ili usmjeravaju hod jednog naroda u budućnosti, a istovremeno ostati vjeran pastir vjerničkog puka i humanist, mogu uistinu samo veliki ljudi. Jesmo li kao pojedinci i narod svjesni te povijesne činjenice i možemo li zamisliti kako bi izgledala naša povijest da u tom trenutku, u pravo vrijeme i na pravom mjestu, nije bilo mons. Bože Milanovića? Možemo reći – Božja providnost, apsolutno da, ali kroz činjenje i neumorno zalaganje velikana i vizionara kakav

Ružica Močibob

je nedvojbeno bio mons. Milanović.

Što je nama činiti danas? Jesmo li izgubili povjerenje u sebe i druge? Jesu li teškoće i problemi danas veći negoli su bili za vrijeme i u godinama nakon Drugog svjetskog rata? Istinsko zauzimanje za opće dobro, za mjesto gdje živimo i radimo, za svoj nacionalni i kulturni identitet, za svoju prepoznatljivost, baština je koju nam je ostavio taj istarski velikan. I zato je naša zadaća da što više uprisutnimo ovo Milanovićevo djelo, njegovo zauzimanje za svoj hrvatski narod u najtežim vremenima i svjedočenje vjere u svakodnevnom životu. Oni koje ne uče iz svoje povijesti i ne izvuku iz nje pouke, prisiljeni su je ponavljati i više puta, dokazano je, snositi teške posljedice. Stoga, učenici i studenti smiju i moraju učiti i znati da je mons. Božo Milanović bio jedan od najznačajnijih i najvećih istarskih svećenika i hrvatskih rodoljuba.

□

Crkva pozvana čuvati vrednote braka i obitelji

Gdje je obitelj poljuljana u svojim temeljima, tu se ljuljaju ne samo temelji Crkve, nego i društva. Uništena obitelj vodi neizbježno do rastakanja kvalitete društva.

Danas su brak i obitelj, nažalost, ugroženi s različitih strana i pod različitim motrištima. Sustavno se potkapa i razara ta osnovna ćelija ljudskoga društva. Javno mnijenje kao da se urotilo protiv braka i obitelji. Kao da neke smeta uzvišenost braka, njegova svetost i čvrstoća. Statistički podaci pokazuju da je sve manje sklopljenih brakova, a rastava sve više. U mnogim europskim zemljama svaki je drugi brak doživio lom, a i kod nas skoro svaki četvrti peti prolazi istu sudbinu. Mnogi koji su pogođeni takvom tužnom stvarnošću pomišljaju da bi bilo bolje i ne ženiti se (usp. Mt 19,10). S druge strane, umjesto klasičnoga braka sve su učestalije izvanbračne zajednice. Parovi se ne žele institucionalno vezati, odnosno sakramentalno u Crkvi. Izgleda da se sve više navikavamo na te činjenice i s njima mirimo.

Biblijska misao o braku i obitelji

Naše se društvo dobrano oprostilo od biblijske slike čovjeka. Nažalost, iz čovjekove je svijesti iščeznula misao da su muškarac i žena Božje stvorenje, da nas je Bog

Druženje s biskupom

stvorio na svoju sliku i priliku (Post 1,27). Mi kršćani moramo se u ovim pitanjima pozivati na Božju zamisao, naime, da je Bog zamislio život između muškarca i žene. Njih dvoje su «jedno tijelo», koje je nedjeljivo. Nemoguće je planirati budućnost, a da čovjek ne uvažava svoje porijeklo. Životno zajedništvo muža i žene počiva na Božjoj zamisli, i to od samoga početka stvaranja. To je «prva ljubav» koja nije tek neka romantika, nego uvažavanje vlastite povijesti. Čovjekova povelja glasi: Muško i žensko upućeni su jedno na drugo i tu su jedno za drugo. Osposobljeni su za međusobnu ljubav, i to od samoga Stvoritelja. U biblijskome izvješću o stvaranju, od svih stvorenja

samo se za čovjeka kaže: «I bijaše veoma dobro» (Post 1,31).

Obitelj je još uvijek mjesto nastanka i obnove ljudskoga roda. To je mjesto gdje je čovjek ukorijenjen, gdje je «kod kuće». Ako su ljudi danas na različitim mjestima «kod kuće»: u svome zvanju, na poslu, u športu, i na putovanju, gdje su onda stvarno udomaćeni? Obitelj nije samo nastamba, obitelj je dom. Bez nje je čovjek duhovni beskućnik i otuđenik, obitelj mora i ubuduće ostati rasadište i udomljenje novoga života.

Obitelj – put Crkve

Crkva je pozvana briniti vječne vrednote braka i obitelji. Ona nosi odgovornost u očuvanju tih vredno-

ta. Krist je ustanovio Crkvu da nastavi Božje djelo spasenja među ljudima i Crkva to čini vodeći brigu o svojim članovima, napose u pružanju pomoći u ostvarenju njihova poslanja. Crkva se osjeća odgovornom za očuvanje braka i obitelji kao temeljne jezgre, jer to je ujedno temelj društva s ljudskim licem.

Svetost braka i obitelji

Želimo stoga u ovoj Godini obitelji u našoj biskupiji napose poraditi na podizanju svijesti o svetosti i nezamjenjivoj važnosti braka i obitelji. Bit će to mali koraci, ali neka bude bar mali pomak. Svjesni smo da za velike zaokrete treba vremena i ustrajnoga rada. Svi smo pozvani zajednički na tome raditi, jer čvrsta i zdrava obitelj preduvjet je zdravog i naprednog društva. Gdje je obitelj poljuljana u svojim temeljima, tu se ljuljaju ne samo temelji Crkve, nego i društva. Uništena obitelj vodi neizbježno do rastakanja kvalitete društva i do njegova urušavanja. Povijesno iskustvo to nepobitno potvrđuje. Razumljivo je stoga da i Crkva i društvo moraju biti zainteresirani za zdravu obitelj.

□

Naša je domovina na nebesima

Mi smo već sada u nebu toliko koliko je Krist zahvatio naš životni prostor. U taj smo prostor ušli po krštenju, a sve dublje u nj urastamo usvajajući molitvom, žrtvom, čitavim životom Kristove misli i osjećaje, njegove stavove i shvaćanja.

Slavljenje blagdana Svih svetih pripada drevnim slavljinama Crkve. Kršćani Istoka ovaj su blagdan uveli odmah iza prestanka progona, u kojem je Crkva imala nebrojeno mnoštvo mučenika i svjedoka vjere. Od 4. st. slavili su ga 13. svibnja ili u nedjelju iza Duhova kao spomen svim svetim mučenicima. Nakon što je rimski car početkom 7. st. darovao papi Bonifaciju IV. velebnu građevinu rimskog Panteona, papa je 13. svibnja 609. dao prenijeti kosti mučenika iz katakombi, sahranio ih je u Panteonu i posvetio tu građevinu u crkvu Svih svetih mučenika. Kroz sto godina razvilo se štovanje svetaca koji nisu mučenici pa je papa Grgur III (731.-741.) u bazilici Sv. Petra na vatikanskom brežuljku dao sagraditi kapelu Svih svetih. U njoj su se slavili Svi sveti 1. studenog, a papa Grgur IV. 824. odredio je da se 1. studenoga u cijeloj Crkvi slavi dan Svih svetih.

Teološko značenje

Pod izrazom „svi sveti“ ne misli se samo na osobe koje su službeno proglašene svetima, već na sve one koji su za života živjele u skladu s Božjom voljom. Upravo takve Crkva želi počastiti

Svijeća - simbol naše molitve

blagdanom. Takvih je zasigurno bilo i ima i u našoj blizini. Jer kao djeca Božja pozvani smo svi «svetiti ga» svojim životom, tj. proslavljati Boga u svome životu. Ovo je jasna poruka svakom čovjeku da njegov život ne završava smrću tijela, već preko smrti u tijelu ulazimo u vječni život u Bogu.

Smisao ove svetkovine najbolje se očitava u misnim molitvama Svih svetih: u zbornoj molitvi ističemo da zajedno slavimo zasluge svih svetih i molimo da nam Bog udijeli veće obilje svoga milosrđa što je više naših zagovornika u nebu. U darovnoj molitvi molimo da se zauzmu za naše spasenje sveti koji su već postigli

besmrtnost, a u popričesnoj molimo da kao putnici na zemlji napredujemo u svetosti. Slavlje svetih je slavlje ljubavi koju Bog ima prema ljudima i slavlje ljudi koju imaju prema Bogu i prema bratu čovjeku.

Molitva je znak da se sjećamo naših pokojnika

U svakom čovjeku postoji nešto što želi biti vječno, to su doživljaji i trenuci koji su po svojoj naravi neuništivi. Težnja za besmrtnošću ne može se roditi iz doživljaja usamljene, u se zatvorene sreće, nego iz zajedništva, iz susreta, iz davanja. U svakom činu ljubavi doživljavamo smrt jer ne možemo is-

tinski ljubiti drugoga ako se nečega ne odrekemo. Čovjek otkriva pravi život kad izađe iz uskih granica svoga „ja“, kad sebe zaboravi, kad se žrtvuje i daruje drugome, kad ne živi za sebe, nego za istinu, pravdu, ljubav. Ovaj izlazak, exodus iz sama sebe, dovršava se u trenutku vlastite smrti.

Nebo je Isus u osobi

Na Dušni dan idemo na grobove svojih najdražih i nosimo cvijeće i svijeću i time iskazujemo svoju pažnju i ljubav. Cvijeće simbolizira našu ljubav, a svijeća je simbol naše molitve. S onima koji nisu ovdje, osim u uspomeni koju imamo na njih, povezuje nas molitva. Kaže sv. Pavao: „Naša domovina je na nebesima“. No, nebesa nisu mjesto, ni prostor. Nebo je Isus Krist u osobi; ono je ondje gdje je Krist prisutan po vjeri, nadi i ljubavi. Mi smo dakle već sada u nebu toliko koliko je Krist zahvatio naš životni prostor. U taj smo prostor ušli po krštenju, a sve dublje u nj urastamo usvajajući molitvom, žrtvom, čitavim životom Kristove misli i osjećaje, njegove stavove i shvaćanja. Život je s Kristom predokus neba na zemlji.

□

Ukratko

PAZIN – Na Trsatu u svetištu Majke Božje održan je 2. listopada susret roditelja učenika katoličkih škola u Hrvatskoj. Domaćin je bila Salezijanska klasična gimnazija u Rijeci, a susretu je prisustvovalo i nekoliko roditelja učenika Pazinskog kolegija.

Dr.sc. Niko Tunjić, ravnatelj SKG-a, pozdravio je sve prisutne roditelje i predstavio predavača dr.sc. Miju Nikića, koji je održao predavanje na temu "Psihopedagogija odgoja". Nakon predavanja slijedila je sveta misa koju je predvodio fra Emanuel Hoško. Roditeljima je uputio riječ ohrabrenja potičući ih da prvenstveno budu svjedoci ljubavi, da gledajući kako se roditelji međusobno vole i djeca nauče ljubiti druge te kako iskazivati tu ljubav drugome. (J. P.)

PAZIN - U pazinskom Spomen-domu 1. listopada obilježen je Svjetski dan učitelja. U programu su sudjelovala djeca iz vrtića, učenici osnovnih i glazbene škole, školski bend Opće gimnazije te učenik Pazinskog kolegija Donat Gnjatović svojom klavirskom izvedbom pjesme „Raise me up“.

Skupu se obratio gradonačelnik Renato Krulčić, ravnatelj Kolegija vlč. Ivica Kordić te u ime nagrađenih djelatnica i djelatnika profesorica Kolegija Marija Znidarić. Za 10 godina rada nagrađene su profesorice Kolegija Irena Hudak Bogešić i Sanja Depikolozvane. (K. V.)

Misije u labinskoj župi

LABIN - U Labinu su od 3. do 10. listopada održane misije pod motom „Gospodin moj i Bog moj“. U bogatom programu koji je trajao osam dana održan je čitav niz vrijednih sadržaja. Svečanu euharistiju kojom je proslavljen početak misija predvodio je fra Emanuel Hoško u suslavlju župnika preč. Željka Zeca. Gotovo svi dani trajanja misija održani su u župnoj crkvi Gospina Uznesenja, osim 4. listopada, na blagdan sv. Franje Asiškog, kada je prigodni program održan u crkvi Sv. Franje u Podlabinu. Prvi radni dan misija zaključen je blagoslovom novog vitraja sv. Franje na pročelju crkve.

Zec, Glavičić, biskup Milovan, Novak

Drugi dan misija bio je posvećen djeci i mladima, a predvodio je vlč. Damir Stojić, studentski kapelan iz Zagreba, a treći bračnim parovima. Program s predavanjem predvodila je dr. sc. Veronika Reljac. Posljednja četiri dana predvoditelj je bio fra Zvezdan Linić.

U subotu, 9. listopada, misno slavlje predvodio je biskup mons. Ivan Milovan. Tom je prigodom biskup župljanima uručio biskupijsko priznanje. Dugogodišnji čitač Božo Glavičić svečanim preuzimanjem Biblije iz ruku biskupa primljen je u red čitača, a potom je biskup priznanje uručio Franciski Novak, koja dugo godina uređuje župnu crkvu Presvetog Srca Isusova u Marcilnici.

Misije su zaključene u nedjelju, 10. listopada, svečanom misom. (G. K.)

Humanitarni koncert Volim Istru

POREČ - Humanitarni koncert „Volim Istru“ za Caritas Porečke i pulske biskupije održat će se u sportskoj dvorani Žatika u Poreču, 4. prosinca, u 17 sati.

Cijena ulaznice je 30 kuna, a prodavat će se u svim istarskim župama i na dan koncerta na blagajni dvorane Žatika. Sredstvima prikupljenim na koncertu Caritas će pomoći najsiromašnjim obiteljima u Istri. (L)

Ukratko

Pazinski kolegij

PAZIN - Učenici i profesori Pazinskog kolegija – klasične gimnazije već nekoliko godina ostvaruju projekt terenske nastave pod nazivom „Lijepom našom“. Uključeni su svi razredi, prema nastavnom planu i programu. Ove je nastavne godine 1. razred upoznao antičku Pulu, drugi Aleju glagoljaša, a 4. razred Krapinu – Trakošćan. Svrha je upoznavanje geografskih, društveno-gospodarskih, povijesnih, bioloških, kulturnih, jezičnih i drugih znamenitosti Hrvatske. (L)

POREČ – Obiteljska škola Riječke metropolije održana je u Malinskoj na otoku Krku od 15. do 17. listopada. Svrha škole je proučavati, izgrađivati, podupirati i povezivati obitelji u njihovim nastojanjima da rade na poboljšanju života i vjere te društva i župe. Sudjelovalo je stotinjak parova iz cijele metropolije. U programu su bile radionice i predavanja mr. Ivica Šole na temu „Obitelj i mediji – utjecaj medija na obitelj“. (L)

Ukratko**SVETA NEDJELJA -**

Općinsko vijeće Svete Nedelje donijelo je na prijedlog Nezavisne liste Miljenka Vidrića odluku o dodjeli zahvalnice Župnom zboru Župe Presvetog Trojstva Sveta Nedelja za uspješnu suradnju i doprinos razvoju i ugledu općine. Priznanje je uručeno u subotu, 16. listopada, na svečanoj sjednici u povodu Dana općine. Zbor je tom prigodom otpjevao državnu himnu i svečanu istarsku pjesmu. Zbor vodi Helga Vrh, a orgulje svira Mladen Udovičić. (B. B.)

PULA – Na igralištu sjemeništa „Redemptoris Mater“ u Puli održano je u subotu, 16. listopada, prvo kolo malonogometne katoličke lige Porečke i Pulske biskupije. Sudjeluje devet ekipa: Katedrala, Framma, Sv. Antun, Sv. Pavao, Sv. Ivan Krstitelj, Gospa od Milosti iz Pule, Sv. Martin iz Ližnjana, Sv. Ivan i Pavao iz Pazinskog dekanata te Sveta Nedelja iz Labinskog dekanata. Voditelj HKML je fra Tomislav Hrštić, predsjednik Marko Hrga, blagajnik Tomica Zgrablić i duhovnik vlč. Blaž Bošnjaković. (B. B.)

VIŽINADA – Preč. Petar Pahović, porečki župnik, blagoslovio je obnovljeni zvonik župne crkve Sv. Jeronima u Vižinadi. Obnova je počela u svibnju, zalaganjem župnika Alojzija Bafa, a završena uoči Dana općine Vižinada. Sredstva su osigurali regija Veneto, Općina Vižinada i donatori. (L)

Pula dobila kip Majke Tereze

PULA - Ispred crkve Gospe od Mora u Puli 22. listopada otkriven je kip Majke Tereze, rad makedonskog akademskog kipara Tome Serafimovskog, dar Vladimira Todorovića, gradonačelnika Općine Centar Skopje. Todorović je, kako je rekao, živio u Puli, koja mu je ostala jedna od najsnažnijih uspomena rane mladosti. To je ujedno doprinos obilježavanju stote obljetnice rođenja Majke Tereze, dobitnice Nobelove nagrade za mir, majke gladnih, ubogih i beskućnika, žene i redovnice pune ljubavi prema svima.

- Iskreno se nadam da će ovo spomen-obilježje pred lijepom pulskom crkvom ulijevati ljubav i nadu među građanima Pule te da će kod sadašnjih i budućih generacija čuvati živom uspomenu na Majku Terezu, rekao je Todorović.

Spomenik su otkrili gradonačelnik Todorović i pulski gradonačelnik Boris Miletić, a blagoslovio ga je porečki i pulski biskup Ivan Milovan. (L)

Biskup Milovan blagoslovio kip Majke Tereze

250. obljetnica župne crkve

UMAG – Misnim slavljem, što ga je predvodio biskup Ivan Milovan, obilježena je u nedjelju, 17. listopada, 250. obljetnica umaške župne crkve Uznesenja Marijina. Biskup Milovan je vjernicima čestitao na jubileju i poželio da crkva, kao Božji dom, i dalje bude mjesto radosnog okupljanja vjernika.

Proslava se trebala dogoditi ranije, ali je odgođena zbog nezapamćenog nevremena.

Župnik Savudrije i rektor crkve u Murinama dr. Josip Grbac tom je prigodom iznio povijest crkve, a tiskana je i knjiga Župna crkva Umag, autora Mirka Otočana.

Proslavi je prethodila trodnevica koju je vodio franjevac o. Rozo Brkić. U misnim slavljinama sudjelovali su župnik Koraca i župnik Materade, Kršeta i Petrovije Mirko Vukšić te đakon Ivan Kisegi. (L)

Liječnici proslavili blagdan Sv. Luke

PULA - U ponedjeljak, 18. listopada, u sjedištu pulske podružnice Hrvatskog katoličkog liječničkog društva, u župi Sv. Pavla, pulski zdravstveni djelatnici okupili su se da bi obilježili blagdan svog patrona sv. Luke. Nakon pozdrava predsjednice filijale dr. Ljubice Hang Raguz, župnik domaćin, vlč. Milan Mužina, predstavio je predavača vlč. Josipa Kolegu. On se osvrnuo na tri temeljne značajke liječničkog poslanja, koje mora biti obilježeno milosrdem, ljubavlju i služenjem čovjeku i životu. Citatom "Budite milosrdni kao što je milosrdan Otac vaš nebeski" (Lk 6,36) i prisposobom o rasipnom sinu, vlč. Kolega je naglasio Božje milosrđe koje bi trebalo u liječničkom pozivu biti uzor. Nazočnima je podijelio prigodnu „Molitvu liječnika“, koju je sam sastavio. (L)

Počivali u miru

POREČ – U mjesecu studenome spominjemo se pokojnih svećenika: Aćim Pilat (r. 1880.) umro je 2. studenoga 1955., Pavao Modrušan (r. 1937.) 5. studenoga 1965., Tomo Banko (r. 1894.) umro je 8. studenoga 1963., Antun Cukarić (r. 1916.) 12. studenoga 1973., Ivan Krajar (r. 1927.) 19. studenoga 2006., Mirko Kolić (r. 1918.) 23. studenoga 1971., a Josip Rojnić (r. 1927.) umro je 30. studenoga. (L)

Ugostili župljane iz Privlake

GROŽNJAN - Osamdeset hodočasnika iz Privlake kod Zadra, predvođeni svojim župnikom don Antom Sorićem, 17. listopada stiglo je u Grožnjan. Gospostimstvo su im pružili župljani župa Grožnjan, Momjan i Krasica, koji su ih odveli svojim kućama i ugostili.

Don Ante Sorić

Hodočasnici su se sa svojim domaćinima okupili na nedjeljnoj svečanoj misi, koju su služili don Ante Sorić iz Privlake, don Ilija Čabraja iz Pazina i grožnjanski župnik don Luka Pranjić. Don Ante je propovijedi istaknuo važnost ustrajnosti u molitvi. Posebnu ljepotu misnom slavlju dalo je to što su većinu misnih pjesama otpjevali gotovo svi nazočni zajedno.

Župe Grožnjan i Privlaka povezuje zajednički nebeski zaštitnik Sv. Vid, ali i dva mlada svećenika koji su zajedno studirali.

Nakon euharijistijskog slavlja druženje se nastavilo ispred crkve i u prepunoj gradskoj dvorani, gdje se uz maneštru i domaće kolače razvila prava fešta. (V. D. M.)

Vizionar iz Svetoga Petra u Šumi

Akademik Bratulić o Turčinoviću

SV. PETAR U ŠUMI - Zagrebačka nakladnička kuća Kršćanska sadašnjost organizirala je 3. listopada pohod Sv. Petru u Šumi, rodnom mjestu Josipa Turčinovića, u povodu 20. obljetnice njegove smrti. Supetarac Josip Turčinović bio je jedan od utemeljitelja i dugogodišnji direktor Kršćanske sadašnjosti.

Hodočasnici su obišli njegov grob, a misu zadušnicu u župnoj crkvi predvodio je njegov prijatelj mons. Vladimir Stanković. Propovijedao je direktor KS-a dr. Željko Tanjić. Nakon mise održan je prigodan program, a o liku i djelu dr. Turčinovića govorili su akademik Josip Bratulić i Antun Šuljić.

Don Živko Kustić, koji je također prisustvovao komemoraciji, u Jutarnjem je listu zapisao: „Turčinović je s najbližim suradnicima – uvijek uz tihi, ali snažni blagoslov nadbiskupa Franje Kuharića – pokrenuo izdavačku djelatnost koja je samo biblijama na više jezika probila mnoge granice ondašnjeg komunističkog carstva. Bog ga je uzeo u osvit hrvatske neovisnosti, 3. listopada 1990. Bilo mu je svega 57 godina“.

U povodu 20. obljetnice Turčinovićeve smrti u pripremi je tiskanje njegovih sabranih djela i simpozij o njegovu liku i djelu.

Zagrebački hodočasnici tom su prigodom pohodili i grobove istaknutih istarskih svećenika: Bože Milanovića, Ante Kresine, Antuna Heka i Alda Starića. (L)

Novi kip Gospe Žalosne

MURINE - Od izgradnje novog pastoralnog centra Gospe od Žalosti u Murinama kod Umaga 1992., pobožnost Majci Božjoj Žalosnoj sve je bogatija i sadržajnija. Koliko vjernici ovog podneblja drže do proslave ovog blagdana svjedoči ispunjena crkva. Svećenici umaško-oprtaljskog dekanata, negdašnji umaški župnici vlč. Sergije Jelenić i mons. Vilim Grbac, te dr. Jerko Valković s riječke Teologije, koncelebrirali su u svečanom misnom slavlju koje je predvodio mons. Grbac, sada župnik Katedrale u Puli.

Na početku misnog slavlja mons. Grbac posvetio je novi kip Gospe Žalosne, dar jedne umaške obitelji. (M. G.)

Svečano proslavljena Miholja

ŽMINJ – Vjernici žminjske župe svečano su proslavili blagdan Sv. Mihovila. Slavlje je počelo u nedjelju, 26. rujna, svečanim koncertom žminjskog župnog zbora, mješovitog pjevačkog zbora Roženice iz Pazina i Kristine Puh, profesorice orgulja iz Svetvinčenta. U programu su sudjelovale i pjesnikinje Nevenka Erman, Nada Galant i Štefani Križanac.

Na blagdan Sv. Mihovila svečanu misu predvodio je zlatomisnik Ante Žufić, a uz župnika Jordana Rovisa koncelebriralo je devetnaest svećenika. Na misi su bili i predstavnici policijske postaje iz Rovinja sa zapovjednikom Gianfrancom Trombonijem jer je sv. Mihovil njihov nebeski zaštitnik, potom Aldo Bančić, načelnik Općine Žminj, koja Miholju slavi kao svoj Dan, te učenici osnovne škole sa svojim učiteljima i ravnateljicom Mirandom Roce Damijanić. Na kraju misnog slavlja učenici su otpjevali pjesmu „Žminjski turan“, za koju je riječi napisala Zdenka Matika, nekadašnja učenica žminjske osnovne škole, a uglazbila prof. Anđela Damijanić. (N. G.)

Župni zbor

Obiteljsko umijeće u gospodarenju vremenom i novcem

PAZIN – U organizaciji Ureda za obitelj Porečke i Pulske biskupije i obiteljske udruge Centar Nazaret, u Pazinskom kolegiju održana je 26. rujna 40. Obiteljska nedjelja s temom Obiteljsko umijeće u gospodarenju novcem i vremenom. Okupljene je pozdravio Tomislav Milohanić, predsjednik Centra Nazaret, izrazivši zahvalnost na uloženom trudu oko pripreme i organizacije ovog susreta predstojniku Ureda za obitelj Porečke i Pulske biskupije vlč. Milivoju Korenu te djelatnicama Obiteljskog savjetovišta.

Predavanje o obiteljskom umijeću u gospodarenju vremenom održao je vlč. Maksimilijan Buždon, župnik Funtane i Fuškulina, a psihologinja Patricija Radošić Šabalja, djelatnica Obiteljskog savjetovišta Porečke i Pulske biskupije, o obiteljskom umijeću u gospodarenju novcem.

Nakon predavanja druženje je nastavljeno radom u radionicama.

Obiteljska nedjelja je završena svetom misom u kapelici Pazinskog kolegija. Vlč. Koren je svima poželio sretan početak još jedne pastoralne godine posvećene braku i obitelji. (T. M.)

Đakonsko ređenje Josipa Peteha

Đakon Josip Peteh i biskup Ivan Milovan

ŽMINJ - Bogoslov Porečke i pulske biskupije Josip Peteh primio je u nedjelju, 24. listopada, red đakonata u crkvi Sv. Mihovila Arkandela u Žminju iz ruku biskupa Ivana Milovana. Misu je predvodio biskup Milovan, a koncelebrirali su rektor riječkoga Bogoslovnog sjemeništa mons. Nikola Uravić, vicerektor mons. Božidar Mrakovčić, duhovnik Alejandro Castillo, pulski dekan mons. Vilim Grbac, labinski dekan preč. Željko Zec, župnik domaćin Jordan Rovis i ostali svećenici.

Žminj je u Istri nekada slovio za župu koja daje značajan broj svećenika, pa premda su se mlade mise prorijedile, ipak, iako uz veće razmake, još ih ima, rekao je biskup. Posebno je spomenuo Josipovu pokojnu majku Magdu te napomenuo: "Zvanje je nadasve dar neba Crkvi i biskupiji; Crkva živi od rada zaređenih službenika".

Misno slavlje uveličao je župni zbor Sv. Mihovila. Slavljenu je na dar dobio đakonsko liturgijsko ruho: albu, štolu i dalmatiku.

Josip Peteh rođen je u Puli 27. ožujka 1987. od oca Vina i majke Magde, rođene Šestan, kao peto od osmero djece. Osnovnu školu završio je u Žminju, a srednjoškolsko obrazovanje stekao je u Pazinskom kolegiju – klasičnoj gimnaziji gdje je 2005. maturirao. Iste godine počeo je studij na Teologiji u Rijeci. Đakonski praktikum služiti će kao odgojitelj u Pazinskom kolegiju. (L)

Ređenje đakona u pulskoj katedrali

PULA – Porečki i pulski biskup Ivan Milovan zaređiti će u subotu, 27. studenoga, za đakone dvojicu bogoslova – Stefana Cataldija (Talijan) i Marijana Lindića (Hrvat, iz Zagreba). Red đakona, što je zadnja stepenica prema svećeničkom ređenju, bogoslovi će primiti u pulskoj katedrali tijekom euharistijskog slavlja što će početi u 11 sati. (L)

Završetak Vinkovske godine

PULA - U povodu završetka obilježavanja 350. obljetnice smrti sv. Vinka Paulskog i sv. Louise de Marillac u pulskoj crkvi Sv. Pavla, 26. rujna, svečano misno slavlje predvodio je biskup mons. Ivan Milovan. U koncelebraciji su bili pulski dekan mons. Vilim Grbac, župnik domaćin vlč. Milan Mužina, rektor pulskog Biskupijskog misijskog sjemeništa „Redemptoris Mater“ preč. Piergiorgio De Angelis, vicerektor sjemeništa vlč. Josip Kolega, prefekt studija vlč. dr. Michele Capasso te nekolicina svećenika iz dekanata.

Slavlju je prethodila trodnevna duhovna priprava koju su organizirale časne sestre Milosrdnice. Trodnevna misna slavlja predvodili su vlč. Joel Catary, župnik iz Premanture, mons. Vilim Grbac i vlč. Josip Kolega.

Župnik Mužina tom je prigodom uručio časoslov te uputio riječi ohrabrenja Igoru Miljanoviću, uoči njegova odlaska na Riječku bogosloviju.

„Sv. Vinko zapamćen je po življenju zakona ljubavi,“ rekao je biskup Milovan u svojoj homiliji. Osvrnuo se i na ono što je definirao kao najveći trag Vinkove duhovne baštine, Družbu sestara milosrdnica. Sestre su prisutne u župama Porečke i pulske biskupije, kojih je ranije bilo i mnogo više, i napose su zapamćene po djelovanju u bolnicama. (G. K.)

Djeci treba pružiti ljubav koju

Profesorica Ružica Močibob, ravnateljica OŠ Tar, angažirani laik u župi Krasica, zbog kršćanskih načela morala je mijenjati radnu sredinu. Rad s djecom njezino je životno poslanje i ostvareni san.

L: Profesorice Močibob, rad s djecom odgovoran je i zahtjevan posao, djecu se obrazuje, ali i odgaja. Otkud poriv za takvim zvanjem i je li Vas možda i neadekvatan odnos mjerodavnih institucija prema učiteljima i profesorima pokolebao u tome?

- Dobro ste rekli da je rad s djecom odgovoran i zahtjevan posao, ali ja bih dodala i jako lijep i kreativan posao. Djeca su ta koja vas ispunjavaju radošću i kad vidite da vas rado prihvaćaju i slušaju, onda znate da ste u životu uspjeli. Djecu treba prvenstveno odgajati jer će dobro odgojeno, odgovorno i pristojno dijete svakako lakše steći i obrazovanje. Neadekvatan odnos mjerodavnih prema toj profesiji nije me nikad pokolebao jer su mi djeca bila uvijek na prvom mjestu, bez obzira na norme i financijska primanja. Moj je moto uvijek da treba djeci pružiti ljubav jer vam oni to sigurno i znaju uzvratiti.

Vjera i ljubav pobijedili mržnju i zlo

L: Rođeni ste u Krasici, školovali se u Bujama i Puli. Možete li nam približe opisati to razdoblje Vašeg života i izdvojiti nešto posebno?

- Rođena sam i odgojena u prekrasnoj kršćanskoj obitelji gdje je nedjelja bila

Prof. Ružica Močibob s učenicima u Eufrazijevoj bazilici

svetinja, a s time i odlazak na sv. misu. Nažalost, ponekad je zbog toga trebalo trpjeti poniženja jer su pojedini učitelji smatrali da ste zbog toga zaostali i manje vrijedni. Međutim, to me nije pokolebalo u odabiru mog studija, iako sam bila svjesna da će biti teško pomiriti jedno i drugo. Znalo se tada da učitelji ne smiju pokazivati svoja kršćanska načela, ali za mene je to bio još veći izazov. Moja je želja bila oduvijek biti učiteljica, odnosno osoba koja će svojim radom i odnosom dokazati da je moguće biti i dobra učiteljica i dobra i praktična vjernica. Osjećala sam da se jednom mora dogoditi da vjera i ljubav moraju nadvladati mržnju i zlo.

L: Roditelj ste dvoje odrasle djece, odgajali ste ih u vjeri i nauku

Katoličke crkve. Poznato nam je kakvo je negativno raspoloženje vladalo prema učiteljima i profesorima, uostalom kao i prema ostalim državnim namještenicima za vrijeme komunističke vladavine. Kakva su Vaša iskustva?

- Majka sam dvoje prekrasne odrasle djece koju sam nastojala odgajati u vjeri i prenositi nauk Katoličke crkve, ali nije uvijek bilo baš najjednostavnije. Dok sam bila sama bilo je lakše, ali kada imate obitelj onda morate razmišljati da u ta „luda“ i burna vremena ne učinite neki nepromišljeni potez i ostanete bez posla, što je bilo vrlo lako u to doba. Zbog toga sam jako zahvalna pok. župniku Irenku Galo iz župe Krasica, koji je crkveni vjeronauk prilagodio mojoj djeci da mogu

svake subote iz Poreča dolaziti na vjeronauk u Krasicu. Djeca su to prihvatila kao normalno, ali bilo je to teško u početku im objasniti zašto oni ne idu na vjeronauk u Poreč ako već tu živimo. U Krasici su djeca krštena, pričešćena i krizmana i prihvatili je kao svoju župu.

Nisam se odrekla kršćanskih načela

L: Studirali ste i prva zaposlenja dobili za burnih događaja novije hrvatske povijesti, za vrijeme Hrvatskog proljeća. Kako danas s vremenskim odmakom gledate na ove događaje i imate li osobnih iskustava vezanih za ta događanja?

- Zaposlila sam se davne 1968. godine kao učiteljica razredne nastave na zamjeni. Nakon toga radila sam u vrtiću kao odgajateljica i nadala sam se da ću na taj način kada se ukaže prilika biti sigurno primljena u struci u dotičnoj školi. Nažalost, to se nije ostvarilo jer se nisam odrekla svojih kršćanskih načela, već sam redovito bila aktivna u župi, a to se kosilo s tadašnjim razmišljanjem moga ravnatelja. Otvoreno mi je dao na znanje da škola nije dužna zaposliti takvu osobu ako se ne odrekne vjere. Odlučila sam potražiti novu sredinu gdje to neće

znaju uzvratiti

nikome smetati. Otišla sam u Trviž, gdje sam odlično primljena, a nedjeljom bih odlazila u Krasicu na sv. misu. Tako su sve strane bile zadovoljene. Jedino mi je bilo teško prolaziti svaki dan uz crkvu, a ne ući, i to pogotovo za vrijeme nekih blagdana kada se radilo.

Mislim da su ljudi koji su to nama branili ustvari bili nesretni i frustrirani ljudi koji su željeli na bilo koji način služiti tom režimu. Drago mi je da je većina njih shvatila zlo koje su nanosili ostalima i da su se pokajali za te postupke.

L: Sebe opisujete kao društvenu, komunikativnu i tolerantnu osobu koja rado pomaže drugima. Koliko je vjerski odgoj doprinio tome?

- Ako kao dijete živite okruženi pažnjom, ljubavlju, razumijevanjem i kršćanskom naukom, onda morate to i naslijediti i nositi u sebi. Posao koji radim je odgovoran i naporan i traži mnogo strpljenja, pogotovo danas kada svi nekamo žurimo. Vodim školu s 260 učenika i 40 zaposlenika i bez tolerancije i komunikacije to bi bilo vrlo teško. Vjerski odgoj mi je tu puno pomogao i nastojim se držati prekrasnih preporuka: „Ne čini drugome ono što ne želiš da drugi tebi učini“. Svoju snagu crpim iz vjere i iz redovnog aktivnog kršćansko života.

Najdraže priznanje, priznanje struke

L: Za rad s mladima kao učiteljica dobili ste mnogobrojna priznanja, a isto tako i kao ravnateljica. Koja bi priznanja izdvojili?

- Tijekom svog rada kao učiteljica dobila sam jako puno priznanja za rad s mladima i angažiranost u svim školskim aktivnostima. Posebno me veseli priznanje koje sam dobila od svojih kolega iz struke, a to je priznanje „Primjeran prosvjetni radnik“, gdje se promatralo uspjeh učenika, odnos učitelja-učenik i odnos prema ostalim kolegama i zaposlenicima. To je bilo priznanje da sam svoj san učiteljice ispunila u potpunosti.

Kao ravnateljica dobila sam priznanje Grada Poreča, ali moram posebno izdvojiti priznanje koje mi je uručio prvi predsjednik Republike dr. Franjo Tuđman, a to je Priznanje Reda Danice hrvatske s lentom dr. Antuna Radića za rad i doprinos na području školstva.

L: Pored velikih i odgovornih obveza vezanih uz školu uspijevate se aktivno baviti i sportom?

- Volim sport od male na i uvijek sam svoje slobodno vrijeme koristila za neke sportske aktivnosti. Smatram da se mladi ljudi moraju baviti nekom sportskom aktivnošću jer time ispunjavaju sebe i kanaliziraju svoju energiju.

Kroz sport čovjek stekne ogroman broj prijatelja, ali nauči i dobivati i gubiti te znati se nositi s time, jer takav nam je i život. Danas sam još uvijek sportski aktivna, trenerica sam ženskog kuglačkog kluba iz Poreča, koji se natječe u prvoj ligi. Okupljam mlade naraštaje i nastojim ih odmaknuti od poroka koje mladi imaju prilike susresti na svakom koraku. Kada si posložite sve oko sebe, onda vam bavljenje sportom dolazi kao ispusni ventil da možete lakše podnositi žrtve.

Ostala vjerna Krasici

L: Stanujete u Poreču, ali ste ostali vjerni župnoj crkvi u Krasici. Angažirani ste laik koji pomaže i blisko surađuje sa župnikom u organizaciji crkvenih svečanosti?

- Otišla sam iz Krasice sa svojih osamnaest godina, ali ostala sam vjerna toj župi jer sam se redovito u nju vraćala i tijekom studija i poslije kao zaposlena osoba. Ljubav prema toj župi prenijela sam na supruga i djecu, tako da je i oni smatraju svojom župom o kojoj se treba brinuti. Krasica je jedno malo predivno mjesto s prekrasnim ljudima, a imali smo i Božju sreću da nam je biskup poslao mladog i vrijednog župnika don Luku Pranjića. U početku smo svi bili skeptični jer smo živjeli s jednim župnikom skoro pedeset godina pa ga

nije bilo lako zamijeniti. Međutim, don Luka je sve nas odmah pridobio svojom spontanošću, tako da je lako i ugodno s njime surađivati.

L: Znanstvenim simpozijem u Pazinu i otkrivanjem biste u Kringi proslavili smo 120. obljetnicu rođenja i 30. obljetnicu smrti velikana hrvatske Istre, dr. Bože Milanovića. Koliko su prema Vama ideje i djelo tog vizionara danas nazočne u Istri?

- Ideje i djelo dr. Bože Milanovića, velikog vizionara koji je promicao prava Hrvata u Istri i odredio političku sudbinu Istre, čini mi se da se danas pomalo zapostavljaju na našem području. Kao da se stidimo isticati i ponositi se tim vrijednostima. Želim vjerovati da se to ne radi namjerno, već da je to plod nemarnosti i neaktivnosti svih nas koji polako stihijski prihvaćamo tuđe utjecaje, a nedovoljno cijenimo svoje.

L: Što za Vas znači živjeti vjeru?

- Živjeti vjeru znači primijeniti sva načela kršćanskog odgoja u svakodnevnom životu. Služiti ljudima i Bogu s ljubavlju, biti odan i vjeran, a napose svojim ponašanjem i stavom služiti kao uzor mladim generacijama koje odgajam. Vjeru nastojim živjeti svakodnevno kroz svoj rad, ponašanjem, tolerancijom, razumijevanjem i skromnošću.

Najljepše razdoblje života proveo sam

Vlč. Marcel Lakoseljac rođen je 1933. u mjestu Lakošeljci, župa Motovunski Novaki, sjemenište i bogosloviju završio je u Pazinu, a mladu misu imao je 1958. godine. Njegov je moto: Ludo Božje mudrije je od ljudi i slabo Božje jače je od ljudi (1 Kor. 1,25)

Nakon godinu dana mog boravka i služenja u Albaniji doznao sam slučajno da sam misionar jer je i Albanija bila uvrštena u misijske zemlje po odredbi Vatikana, i to zbog oštrog ateističkog režima pod komunističkom diktaturom. Nikada prije nisam mislio biti misionar, a ponajmanje u Albaniji. Saznanje da sam misionar nije mi značilo ništa posebno jer sam već kao svećenik misionar-poslanik Božji uvijek i svuda.

Što me odvelo u Albaniju?

Gledajući jedne večeri 1991. godine na televiziji program pod naslovom «Albanski egzodus» i vidjevši pun i nabijen brod mladeži i dotad pristiglih oko 5.000 ljudi u Bari (Italija), sažalio sam se nad njima i bio vidno potresen. Promatrajući te ljude u bijedi osjetio sam jak poriv i poziv: „Idi tamo (u Albaniju) pomoći i kao svećenik naviještaj i propovijedaj Radosnu vijest“. Bio je to osjećaj neizrecive radosti. Tom se pozivu nisam mogao suprotstaviti i bio sam ispunjen nečim posebnim. Kako? Ni danas ne znam odgovor. Pomislio sam na trenutak je li sa mnom sve u redu. Obavijestio sam i biskupa Antuna Bogetića o tom svom stanju i želji da odem u Albaniju.

Svećenik Istranin u albanskoj obitelji

U trenutku je ostao zatečen i iznenađen, a ja sam dodao: „Razumijem Vas jer sam i ja ne samo iznenađen, već i začuđen, i ne znam što se u meni zbiva“. Na moje iznenađenje vrlo brzo dobio sam od njega potrebni crkveni dokument za odlazak u Albaniju.

Nikako do Albanije

Kako dobiti vizu za Albaniju? Nikako, jer se viza u nas izdavala samo preko Beograda, a dan prije mog traženja prekinute su sve veze na relaciji Zagreb-Beograd zbog poznatih događaja uoči Domovinskog rata. Krenuo sam put

Kosova u nadi da ću tim putem lakše do Albanije, ali nije bilo moguće. Vraćao sam se kući preko Crne Gore prateći vijesti da znam kojim putem ići kako bih izbjegao barikade na cestama, ali ih nisam mogao izbjeći. S velikim poteškoćama ipak sam prošao i te zapreke. Na tom putu često mi se navraćala misao: „Jesam li zaista lud? Što me to tjera u Albaniju?“

Napokon sam dobio vizu u Rimu za koju su zaslužne redovnice Majke Tereze. Došao je tako i taj dan odlaska u Albaniju, i to brodom iz Trsta. Bilo je to naj sretnije i naj interesantnije putovanje u mom životu.

Ljubio albansko tlo

Stupivši na tlo Albanije ljubio sam zemlju pazeći da me nitko ne vidi kako ne bi pomislio „Je li ovaj normalan?“ Zahvalio sam dragom Bogu da sam napokon u ovoj zemlji gdje nema ni kruha dovoljno, ali za mene to je bila „obećana zemlja“, i upravo sam tu osjećao neizmjernu radost. Bio sam uistinu sretan i taj osjećaj sreće me neprestano prati do dana današnjega. Promatrajući svakodnevno stanje u toj zemlji, počelo je moje još jedno novo obraćenje. Preko ove moje „ludosti“ počeo sam shvaćati moje slabosti,

u Albaniji

Vič. Marcel sa subraćom

osjećajući neku jakost izvan mene. Više sam puta pitao sam sebe: „Marcel, kako možeš izdržati ovo teško stanje u toj zemlji?“ Nije mi padalo napamet da se vratim, iako mi je biskup dao dekret po kojem imam pravo ostati pet godina uz napomenu: „Ako vidiš da ne možeš izdržati, vrati se

jer si i dalje svećenik naše biskupije“.

Put u nepoznato

Sve mi je bilo potpuno nepoznato, jezik, ljudi, običaji, a bio sam i ekonomski „suh“. Prva upozorenja bila su da pazim da me ne pokradu. Sve mi

je bilo teoretski jasno i bio sam na oprezu, ali me i to nije posebno zaokupljalo. Sve je na moje čuđenje išlo u redu, ali ne mojom zaslugom, već Božjom mudrošću. Odmah sam naišao na jednu mušku osobu koja je znala talijanski, a prilično dobro i hrvatski, i kao i većina stanovnika bila slobodna jer je Albanija tih dana bila paralizirana i malo je što funkcioniralo. Sve mi je izgledalo kaotično. Ljudi su bezglavo lutali, mahali rukama i zaustavljali auto. Brzo se oko auta skupilo mnogo djece i mladića znatiželjno promatrajući auto izvana i iznutra. Moj je pratilac (Albanac) pazio na auto jer za čas može nestati zrcalo, žmigavac ili brisač.

Javio sam se kod predstavnika Vatikana (tako su ga zvali) s dekretom. Rekao mi je: „Drago mi je

što ste svojim dolaskom izrazili spremnost i odanost služenja Crkvi i u ovoj zemlji, ali ja Vam savjetujem radi situacije ovdje da se vratite doma. Kad se stvari srede, kontaktirat ćemo Vas i dogovoriti ponovni dolazak. Ovdje trenutno nema nikakve crkvene odredbe, nema župe, nema biskupije i ne može se odrediti kamo da Vas pošaljemo. Stanje je teško i dok ne nađemo kakvo-takvo mjesto za smještaj i djelovanje nemoguće je ovdje raditi“. Odgovorio sam mu: „Za moj smještaj ne trebate se brinuti, a za evanđeosko djelovanje sve je spremno. Stanje je takvo kakvo je, a ima ljudi posvuda koji žele čuti riječ Božju kao što mlade ptice u gnijezdu čekaju da im majka donese hranu“. Na to mi odgovori: „Bog te blagoslovio i svaka ti čast!“

Misionar u Albaniji

Ako ne pokrenemo mlade obitelji,

Računam da je došlo 60-70 novih obitelji. U zadnje vrijeme ima ih koji dolaze iz istočne Slavonije, ali kao podstanari, i rade u građevinarstvu. Stanje nije perspektivno, ali za sada nije ni zabrinjavajuće. Tu za sada život ide dalje. Župa može funkcionirati s ljudima koji ovdje stanuju, kaže župnik Mladen Juvenal Milohanić.

Buje su stara župa koja se spominje već 1102. godine. To je nekada bio obzidan gradić, trgovačko-poljoprivredno sjedište te središte, sjecište i raskršće mnogih putova. Danas je to gradić gdje se zadnjih pedeset godina izmijenilo autohtono stanovništvo. Nekada su u Bujama bili gotovo samo Talijani, a u okolici je obitavalo hrvatsko stanovništvo. Posljednjih 20 godina, grad i župa stagnira – od nekadašnjeg jakog industrijskog grada, gdje su bile tri tvornice: Digitron, Proleter i Ferroplast, danas je ostao samo spomen. Prema zadnjem popisu ima 3.011 stanovnika. Župa po crkvenoj kartoteci broji 1.800 vjernika. Još je uvijek više rođenih tj. krštenih nego umrlih, čiji se broj godišnje kreće ispod 15

Župa ima tristogodišnjaka

Govoreći o „krvnoj slici“ župe Buje, župnik Mladen Juvenal Milohanić kaže: „Od kada su u zadnjih deset godina umrli poljoprivrednici tzv. proizvođači vina, zemljoradnici, nema većeg broja staraca. Sada imamo tri stogodišnjaka, to su: Đovani Pivka, Đovani Morati, Ana Papo te Tomažo Antonini (98 go-

Župni pjevački zbor

dina). Znači da njima odgovara zdravi zrak, kampanja, pa se ostvaruje ono o čemu je pisao biskup Tomassini još 1650. – da je u Bujama, za razliku od Novigrada, u ono doba bila „čista, zdrava arija“. Tri su biskupa zbog zraka i zdravlja tu dolazili i imali rezidencije, a ondje su i umrli i pokopani u crkvi Majke Božje. Imamo njihove portrete u sakristiji crkve, tako da je to važno

i moglo bi se i turistički propagirati zdravo življenje u Bujama“.

Jedan veliki plus za Buje, a i za župu, taj je da su ovdje došli katolici iz Bosne, kupili stare kuće u starome gradu, popravili ih i obnovili. Obnovila se i pomladila župa s tim novim obiteljima. „Računam da je došlo 60-70 novih obitelji. U zadnje vrijeme ima ih koji dolaze iz istočne Sla-

vonije, ali kao podstanari, i rade u građevinarstvu. Stanje nije perspektivno, ali za sada nije ni zabrinjavajuće. Tu za sada život ide dalje. Župa može funkcionirati s ljudima koji ovdje stanuju,“ kaže župnik Milohanić.

Aktivni čitači, animatori, ministranti i mladi

U župi laici djeluju kroz udruge, molitvene skupine, školski i župni vjeronauk, pjevački zbor. Aktivni su čitači, animatori, ministranti i grupa mladih.

Kroz dugi niz godina Dušan Hrelja, član molitvene skupine te župnog pastoralnog i ekonomskog vijeća, aktivan je suradnik u župi. „Župa ima pet crkava koje su jako dobro održavane. U ne tako davnoj prošlosti završili smo popločenje crkve Majke Milosrđa. Lani je

Zbor mladih Gospini anđeli

sijemo u prazno

prekrivena sakristija kod velike župne crkve“, kaže Hrelja. Napominje da se već nekoliko godina nastoje izgraditi i urediti muzej sakralne baštine. Grad je uložio sredstva u popločenje dvorišta pred crkvom. Želja je župnika, župljana i Udruge sv. Vinka Paulskog imati mjesto za druženje nakon mise, u tu bi se svrhu izgradila polivalentna dvorana.

Vlč. Mladen Juvenal Milohanić

„Na tome radimo da se pripremi barem početni kapital, da bi mogli početi radovi. Ljudi koji su došli iz raznih krajeva Hrvatske, i iz Bosne nakon Domovinskog rata, uključili su se u rad pastoralnog vijeća. Zahvaljujući njima povećao se broj vjernika na nedjeljnoj misi, ima više krštenja i više vjenčanja. Stagnacija ovdašnjeg gospodarstva prouzročila je da velik broj ljudi odlazi na rad u Sloveniju, posebno u Italiju. Ili dođu kući samo spavati, a neki dođu svakih 10-15 dana. Djeca su tako prepuštena djedu i baki ili samo jednom roditelju, što je zbilja problem“, veli Hrelja.

Nesebičan doprinos živosti vjere u župi daje Nevenka Hrelja, katehista

i voditeljica molitvene skupine. „Zajednicu čini 10-15 stalnih članova. Prije dvije godine u župi je počela djelovati jedna manja molitvena skupina U župi ima dosta članova Apostolata molitve pa svake prve nedjelje u mjesecu za vrijeme mise bude dnevno prikazanje apostolata molitve“, kaže Nevenka.

Gospini anđeli

Među mladima ističe se Erika Barnaba, od prošle godine voditeljica grupe „Gospini anđeli“, koja organizira susrete, sudjeluje na svečanostima, u liturgiji pjevajući i svirajući, izrađuju ručne radove i na druge načine uključuju se u vjerski život župe. „Ima nas 12-15 mladih od 16 do 21 godine. Jedna bitna stvar koju vidimo kad radimo s mladima je da se treba stvarno spustiti na njihovu razinu. Imamo veliku podršku našega župnika koji je uvijek otvoren novim stvarima“, kaže Barnaba.

Vjeronauk je napose važna tema o kojoj svjedoči Joško Modrić, vjeroučitelj u školi u Bujama te u područnim školama Kaštel, Brtonigla i Momjan, a također pomaže odjelu učenika s posebnim potrebama. „Školski vjeronauk je za sada dobar, ali škola kao institucija pada. Vidimo da naše državne škole ne mogu upravljati djecom. Možda su rješenje katoličke škole. Danas treba biti puno pomagača u župi, drukčije

Članice udruge sv. Vinka Paulskog

neće ići. Župni se vjeronauk mora profilirati, mora imati neku svoju viziju. Ovo je odgoj za liturgiju i za zajedništvo“, veli Modrić.

Župnik Juvenal obrazlaže koja je najveća korist od župnog vjeronauka. „Ne toliko u samom poučavanju, nego ona djeca koja dolaze na župni vjeronauk dolaze i u crkvu. Tu je taj veliki plus. Zašto? Jer smo s tom djecom u stalnom kontaktu, bez obzira idu li ili ne njihovi roditelji nedjeljom na misu. Jako je potrebno pokrenuti mlađe roditelje u župi. Ako mi njih ne pokrenemo, sijemo u prazno“, ističe župnik.

Liturgiju uljepšava župni pjevački zbor koji ima 15-20 članova, 13 godina zbor vodi Davor Kovačević, prof. glazbe.

Aktivna Udruga sv. Vinka Paulskog

U župi Buje vrlo je aktivna i zauzeta za humanitarni rad Udruga sv. Vinka Paulskog, konferencija sv.

Servola. Predsjednica je Lina Antonini, a o Udruzi govori potpredsjednica Marija Štoković: „Udruhu smo osnovali smo 2001., a sljedeće smo godine potvrđeni iz Pariza kao udruga koja može djelovati. Imamo 18 članova, a vrlo je aktivnih njih 12-14 članica. Bavimo izradom ručnih radova koji se prodaju za prigodne blagdane i tako prikupljamo sredstva za pomoć potrebnima. Nekoliko puta na godinu dijelimo 35-40 paketa, po potrebi i više. Redovito naše članice čiste, održavaju i uređuju crkvu. Posjećujemo naše štitićenike u Novigradu, stacionar u Umagu, dom na Brkaču, Cenacolo. Suradujemo dobro s Crvenim križem i Caritasom te Centrom za socijalnu skrb.

Agilnu članicu Udruge Maricu Monicu s pravom nazivaju „krtica“, „mrav“, „pčela radilica“..., jer je uz mnogovrsni dobrovoljni rad vješta šivačica i pomaže kod uređenja crkve.

Papa godine dolazi u Hrvatsku

PLENARNO ZASJEDANJE CCCE-a U ZAGREBU. U Zagrebu je od 30. rujna do 3. listopada održano 40. plenarno zasjedanje Vijeća europskih biskupskih konferencija (CCEEE). Tema je bila „Demografija i obitelj u Europi“. Sudionici su se 1. listopada susreli i s predsjednikom RH-a dr. Ivom Josipovićem.

SUSRET PREMIJERKE I KARDINALA. Predsjednica Vlade Jadranka Kosor sastala se 11. listopada u Banskim dvorima sa zagrebačkim nadbiskupom, kardinalom Josipom Bozanićem. Predsjednica Vlade izvijestila je zagrebačkog nadbiskupa o trenutačnom stanju procesa pregovora Hrvatske za članstvo u Europskoj uniji, o programu gospodarskog oporavka te mjerama koje hrvatska Vlada poduzima da bi prevladala gospodarsku krizu.

HODOČAŠĆE HRVATSKIH BRANITELJA U MARIJU BISTRICU. U subotu, 16. listopada, u svetište Majke Božje Bistričke hodočastili su hrvatski branitelji i njihove obitelji. Misu je predvodio vojni ordinarij Juraj Jezerinac, koji je u propovijedi poručio braniteljima da ostanu ponosni kao što su bili u vrijeme obrane Hrvatske.

PROSLAVLJENA 400. OBLJETNICA DOLASKA KAPUCINA. U Hrvatskom

Hodočašće pripadnika hrvatskih oružanih snaga i hrvatskih branitelja

narodnom kazalištu Ivana pl. Zajca održana je 13. listopada završna proslava 400. obljetnice od dolaska kapucina u Rijeku.

ZASJEDANJE HBK-a U LOVRANU. U Lovranu je od 19. do 21. listopada održano 41. plenarno zasjedanje HBK-a, na kojemu su hrvatski biskupi pozornost posvetili unutarnjim crkvenim pitanjima i ulozi Crkve u društvu, posebno u svjetlu socijalnih pitanja i ekonomske krize. Najavljeno je da će se u jesen 2011. održati prvi Katolički socijalni tjedan u Hrvatskoj nakon II. svjetskog rata. Druga je inicijativa održavanje Dana obitelji u svibnju iduće godine. Želi se također pokrenuti proces kanonizacije svećenika koji su bili žrtve totalitarnih režima. Na zasjedanju se govorilo i o pripremi dokumenta za odgoj svećenika.

PRVI MISIJSKI SAJAM U ZAGREBU. U sklopu pripreme za ovogodišnji Svjetski misijski dan koji se održava

pod geslom „Izgrađivanje crkvene zajednice ključ je misije“, Ured Papinskih misijskih djela u Zagrebu organizirao je u subotu, 23. listopada, Misijski sajam. Prolaznici su se tijekom cijelog dana na trgu ispred zagrebačke katedrale mogli upoznati s područjima gdje djeluju hrvatski misionari.

PAPA BENEDIKT XVI. DOLAZI U HRVATSKU. Papa Benedikt XVI. prihvatio je poziv hrvatskog državnog vrha u Crkve u Hrvatskoj da posjeti Hrvatsku, objavljeno je 28. listopada. Papa će nas najvjerojatnije posjetiti u drugoj polovici iduće godine. Rečeno je da će doći u Zagreb u sklopu proslave Dana obitelji.

SIMPOZIJ CRKVENIH PRAVNIKA. U Zagrebu je 29. listopada počeo dvodnevni međunarodni simpozij crkvenih pravника. Raspravljali su na temu „Vjernici, društva, pokreti“.

ŽIVOT NA DUG. Prvi u novom ciklusu tribina Teološki četvrtak u Zagrebu održan je 29. listopada na temu „Život na dug“. O teološkim, moralnim i etičkim implikacijama duga govorio je prof. dr. Josip Grbac s Teologije u Rijeci. Dug je nešto s čime se suočava gotovo svaka obitelj, a i kao društvo upali smo u svojevršno dužničko ropstvo.

KS NA BEOGRADSKOM SAJMU KNJIGA. Kršćanska sadašnjost iz Zagreba sudjelovala je, nakon dvadeset godina stanke, na Beogradskom sajmu knjiga od 25. do 31. listopada. Izvjestitelji su primijetili veće zanimanje za teološku i duhovnu knjigu, što je KS isključivo predstavila na tom sajmu.

DOKUMENT O PRIJENOSU LITURGIJE. Biskupska konferencija Hrvatska objavila je temeljni dokument „Prijenos liturgijskog slavja“. U dokumentu su iznesena teološka i komunikacijska načela za ispravan i prikladan medijski pristup liturgijskim slavljima.

CRKVA I MEDIJI. Katolička Crkva i mediji – između dijaloga i šumova na vezi, bila je tema okruglog stola u organizaciji Visoke novinarske škole, održanog 28. listopada u zagrebačkom Novinarskom domu. Psihologinja dr. Mirjana Krizmanić smatra da svjetovni i katolički mediji nedovoljno surađuju te da trebaju pronaći zajedničke teme, među kojima bi najzastupljenije bile one o humanosti i kako pomoći slabijima. Crkvena povjesničarka dr. Anna Maria Gruenfelder je mišljenja da Crkva ima poteškoća u komunikaciji sa svjetovnim medijima i da javnost od Crkve ne dobiva dovoljno informacija.

(Priredila Ana CVITAN) □

Obratite se i vjerujte u Evandjelje

Svi mi ipak imamo potrebu ob-vratiti se i spametiti se, u većoj ili manjoj mjeri, i to svakoga dana iznova. Obraćanje nije izolirani događaj u životu pojedinca, nego proces.

Približava se vrijeme došašća. Uskoro će mnogi župnici sa svojih propovjed-aonica zagrmjeti o nužnosti obraćenja. Svećenicima će biti puna usta te riječi, a vjernicima pune uši. Svi mi znamo, i duboko smo svjesni, da je obraćenje itekako važna stvar. Ono je pred-u-vjet prihvaćanja Krista, ali ujedno i posljedica takvog prihvaćanja. Često smo zbunjeni, tek naslućujući, ali ipak ne znajući sa sigurnošću, što bi to trebalo biti obraćenje, ako smo ga kao vjernici uopće potrebni. Takvoj smućenosti pridonose i pojedinci iz raznih karizmatičkih i ostalih crkvenih pokreta koji obraćenje, često i svoje osobno, predstavljaju kao nešto izvanredno i spektakularno.

Metanoia, conversio, spametiti se

Pojam obraćenje dolazi od grčke riječi *metanoia* i latinske *conversio*. Grčki *meta* - noeo doslovno znači promjena misli, stava, preumljenje, ili, narodnim rječnikom - spametiti se, dobiti novu pamet. Latinski izraz *conversio* znači promijeniti kretanje, hod, vrtnju, putanju, odnosno, upravo kako i mi kažemo - *ob-vratiti se*.

Pošto smo etimološki razradili pojam, polako se primičemo njegovom

Don Luka Pranjić

pravom značenju. Svi mi ipak imamo potrebu ob-vratiti se i spametiti se, u većoj ili manjoj mjeri, i to svakoga dana iznova. Obraćanje nije izolirani događaj u životu pojedinca, nego proces. Obraćanje nije neka prezahtjevna, gotovo nemoguća, stvar.

Krstiteljjev poziv na obraćenje

Dokaz tome je poziv na obraćenje Ivana Krstitelja iz evandjelja po Luki:

Petnaeste godine vladanja cara Tiberija, dok je upravitelj Judeje bio Poncije Pilat, tetrah Galileje Herod, a njegov brat Filip tetrah Itureje i zemlje trahonitidske, i Lizanije tetrah Abilene, za velikog svećenika Ane i Kafje, dođe riječ Božja Ivanu, sinu Zaharijinu, u pustinji. On obiđe svu okolicu jordanu propovijedajući obraćeničko krštenje na otpuštenje grijeha kao što je pisano u Knjizi besjeda Izaije proroka: Glas više u pustinji: Pripravite put

Gospodinu, poravnite mu staze! Svaka dolina neka se ispuni, svaka gora i brežuljak neka se slegne! Što je krivudavo, neka se izravna, a hrapavi putovi neka se izglade! I svako će tijelo vidjeti spasenje Božje.

Pitalo ga mnoštvo: "Što nam je dakle činiti?" On im odgovaraše: "Tko ima dvije haljine, neka podijeli s onim koji nema. U koga ima hrane, neka učini isto tako." Dođoše krstiti se i carinici pa ga pitahu: "Učitelju, što nam je činiti?" Reče im: "Ne utjerujte više nego što vam je određeno." Pitahu ga i vojnici: "A nama, što je nama činiti?" I reče im: "Nikome ne činite nasilja, nikoga krivo ne prijavljujte i budite zadovoljni svojom plaćom." (Lk,3 10-15).

Božja strpljiva pedagogija

Puno puta sami namjerno Boga činimo prezahtjevnim da bismo opravdali svoje loše postupke ili navike. Bog je vrlo jednostavan, blag, ali i jasan. Iz Lukina odlomka uvidamo da je za tri spomenute kategorije ljudi Božja pedagogija bila različita. Bog u životu pojedinca, osim u izvanrednim okolnostima, djeluje postupno i strpljivo, ne očekujući nešto iznad njegovih mogućnosti i nerazmjerno stupnju njegovog duhovnog napre-

tka. I obraćenje se, osim u izvanrednim okolnostima, događa postupno.

Od vjernih Židova, pismoznanaca i pobožnih farizeja Ivan Krstitelj najviše zahtijeva. Od carinika i grešnika, koji su ipak isto Židovi, zahtijeva puno manje, dok od rimskih vojnika, pogana, zahtijeva tek najosnovnije stvari kao dokaz obraćenja i promjene života. Doći će vrijeme kad će i ovi zadnji napredovati i tada će se od njih više tražiti.

Obraćanje je uvijek zaokret

Ivan Krstitelj propovijeda obraćenje u Judejskoj pustinji. To obraćenje znači potpuni zaokret u ljudskom životu, veći ili manji, ali uvijek zaokret, promjenu smjera, oplakivanje grijeha i duboko kajanje.

Imajući konačno u vidu što je i kakvo bi trebalo biti obraćenje, možemo slobodno zaključiti da je ono dio naše kršćanske duhovne svakidašnjice. Neprekidna borba sa samim sobom, unutarnja inventura, dnevna revizija, vječito preusmjerenje i preustrojanje na ispravan put s kojega vrlo lako skrećemo, vraćanje i okretanje Bogu, izvoru života i milosti.

□

Komunisti najavili novo doba

Župnik u Baderni vlč. Miroslav Bulešić pratio je sva zbivanja oko sebe, slušao je kako govore da je počelo „novo doba“ i odlučio je da će, radi kasnije pažljivije analize, značajnije događaje pribilježiti u posebni dnevnik. Tako je 19. lipnja 1945. počeo pisati „Dnevnik u župi Baderna“.

Bezuvjetnom kapitulacijom nacističke Njemačke 8. svibnja 1945. u Europi je službeno završio Drugi svjetski rat. Istra je konačno doživjela svoje nacionalno oslobođenje i ujedinjenje s domovinom Hrvatskom. Potpunu je vlast međutim preuzela Komunistička partija: u Hrvatskoj, cijeloj Jugoslaviji i brojnim susjednim zemljama, u „bratskoj povezanosti s Velikim Sovjetskim Savezom“ i pod čvrstim vodstvom diktatora J. V. Staljina. Komunisti na vlasti posvuda su proglasili kako s njima sada počinje – novo doba čovječanstva.

Vlč. Miro Bulešić doživio je konac rata 1945. g. kao župnik u Baderni. Iako su komunisti-boljševici pred kraj rata bili najavili opći pokolj svih svećenika u Istri i ostaloj Hrvatskoj čim za njih stigne tzv. sloboda, oni nisu to uspjeli ostvariti, jer im političke okolnosti nisu to dopustile. Svoj plan morali su privremeno odgoditi, no nisu od njega odustali.

Dnevnik u župi Baderna

Već nakon prvih tjedana poslije formalnog završetka rata u svibnju 1945., u društvu su se ipak opažale znatne promjene: nova komunističko-boljševička vlast provodila je svoje ranije zacrtane programe. Župnik u Baderni vlč. Bulešić pratio je sva zbivanja oko sebe, slušao je kako gov-

ore da je počelo „novo doba“ i odlučio je da će, radi kasnije pažljivije analize, značajnije događaje pribilježiti u posebni dnevnik. Tako je 19. lipnja 1945. počeo pisati „Dnevnik u župi Baderna“. Radilo se zapravo o kronici u kojoj će registrirati važnija zbivanja u svojoj blizini, posebno u Baderni, Sv. Ivanu od Šterne, Tinjanu... On će to pisati samo do 25. srpnja 1945., dakle ni dva mjeseca. Već koncem srpnja vlč. Miro Bulešić bit će među osnivačima Zbora svećenika sv. Pavla za Istru, u kojem je preuzeo službu tajnika te je kao takav zadužen da vodi službeni zapisnik o djelatnosti Zbora. On će to savjesno obavljati sve do tragičnih zbivanja u Lanišću 24. kolovoza 1947.

Po čemu nam je posebno zanimljiv ovaj kratki „Dnevnik u župi Baderna“? Teksta ima u svemu 14 stranica u bilježnici većeg formata, a pisan je vlastoručno i vrlo uredno, gotovo svečano. Vlč. Miro je upravo završio 25 godina života i dvije godine svećeništva, no ovdje pokazuje visoku duhovno-pastoralnu zrelost. Četiri prve stranice posvećene su uvodnom razmišljanju o duhovnom stanju u župi, s osvrtom na vjersku tradiciju, na djelovanje nekoliko posljednjih župnika i posebno na bolna zbivanja za vrijeme rata i nakon njega. Potom je vlč. Miro zapisao više događaja, a mi ćemo u ovom napisu navesti samo neke.

Pobožni dalmatinski proleter

Prvi događaj koji je vlč. Miro 19. 6. 1945. zapisao u župsku kroniku Baderne počinje: *Došla je noćas Proleterska Dalmatinska Brigada. Dobri i pobožni su to ljudi. Oni se zanimaju za vjerski život i za svećenika u ovoj župi. Idućeg dana opisuje kako su dva učitelja iz Dalmacije pripovijedala o njihovim običajima prigodom Velikog petka: kako na otoku Hvaru vjernici u dugim procesijama idu iz jedne župe u drugu, ovi idu dalje u treću, onda dalje kroz sve župe otoka, te se na kraju vrata u svoju rodnu župu. Sve su kadri propustiti, ali svoje običaje nipošto. Iznenađili su se kad su ustanovili da istarski narod govori svojim jezikom, hrvatskim. Vlč. Miro im je jamačno izložio kako je domaće svećenstvo pomoglo da se u ljudima očuva svijest i jezik, čemu su se divili. A bili su teško iznenađeni kad su dočuli da se to svećenstvo [sada] napada i pogrđuje.*

Na blagdan Sv. Ivana Krstitelja, 24. lipnja 1945., vlč. Miro je zabilježio kako je

Crkva u Baderni

obavljena proslava toga blagdana u susjednoj župi Sv. Ivana od Šterne. Na svečanoj misi bila je i jedna četa oblikovana od vojnika iz Dalmatinske proleterske brigade. Nakon mise održana je blagdanska procesija, u njoj su sudjelovali i vojnici: *Svaki put kad je bio blagoslov s Presvetim – počasna četa je pucala. Idućeg dana, 25. lipnja 1945., vlč. Miro je zapisao da su iz Baderne i Sv. Ivana otišli vojnici: Kod ljudi su ostavili dobru uspomenu, a oni nisu pošli [s] dobrom uspomenu iz Baderne. Čudili su se velikoj pokvarenosti ovih žena...*

Kratki boravak skupine vojnika-partizana iz Dalmacije vlč. Miro Bulešić doživio je i pribilježio kao neko duhovno osvježanje.

čovječanstva

Dana 4. srpnja 1945. vlč. Miro je šire opisao kao posebni događaj manifestaciju SKOJ-a (Saveza komunističke omladine Jugoslavije), održanu toga dana u Baderni:

Drugarice traže Brumničevu smrt

Danas popodne održana je manifestacija ovdje u Baderni. Cijelo su jutro omladinke pisale 'parole' po susjednoj kući; i na samoj crkvi velikim su slovima napisale: 'Živio S. K. O. J. – Predvodnik Omladine'. Ljudi, najviše same djevojke, počeli su se skupljati oko dva sata pred kapelicom. Praćena glazbom Dalmatinske Proleterske Brigade povorka je došla gore na trg, vičući 'Živio Tito, Živio Staljin...'. Najprije je govorio neki drug Petar..., zatim drug Ante, pa drug Miljenko, drug Aleksa i na svršetku govorio je Komesar čete. Svi su govornici poticali na borbu protiv reakcije, međunarodne i domaće. Već drug Ante je prozvao pokvarene popove i poimence župnika iz susjednog Tinjana vlč. Zvonimira Brumnića, iznoseći teške optužbe. Jedna drugarica iz Rahovci zaviknula je: 'Smrt Brumniću!' Druge njezine prijateljice iz susjednog sela ponovile su: 'Smrt njemu!'... Zadovoljan govornik se smješkao...

U nastavku Dnevnika vlč. Miro zapisao je 6. srpnja 1945.: *Danas je održan skup u Tinjanu. Govornik je bio Božo Kalčić. On je razložio okupljenim ljudima [tobož] 'protunarodno' djelovanje*

Brumnića. Omladinke su zahtijevale njegovu smrt, a tako i smrt svih pokvarenih popova. Neke žene digle su glas na obranu Brumnića. Bile su jako istučene. Svi ljudi su se razbježali, 'ko simo, 'ko tamo. Manifestacija se završila bez plesa. Čovjek ne može braniti ni sebe ni drugoga!

Pod datumom 18. srpnja 1945. vlč. Miro je zapisao kako su „narodne vlasti“ sazvale u Pazinu konferenciju za hrvatske i slovenske svećenike, tražeći od njih da izraze svoje želju da se Istra pripoji Hrvatskoj u Federativnoj Demokratskoj Jugoslaviji. Svećenici koji ne budu radili uz narod, prije ili poslije stradati će! Javljeno je osim toga svećenicima da je „narodna vlast“ oprostila što su bili „pogriješili“ svećenici Božo Milanović i Brumnić. Najavljeno je da će se za svećenike osnovati Zbor sv. Pavla... Ta jamčenja svećenstvu su priopćena od Dr. Matike, zapisao je vlč. Miro.

Kad je počeo pisati „Dnevnik u župi Baderna“ vlč. Miro je već naslućivao kakvu „slobodu“ donosi Komunistička partija kojoj je na čelu J. V. Staljin i kakvo će mjesto ovdje dobiti Crkva sada kad je nastupilo „novo doba čovječanstva“. Ali, uza sve prijeteće događaje koje je oko sebe opažao, on je i u ovim okolnostima vjerovao u živoga Isusa Krista, Uskrsnuloga i ponavljao je s apostolom Pavlom riječi vjere: *Ako je Bog za nas, tko će protiv nas?* (Rim 8,31) i riječi punog pouzdanja: *Sve mogu u Onome koji me jača!* (Fil 4,13) □

Hodočašće u Lurd i Fatimu

Biskupija je ove godine organizirala hodočašće u Lurd, Fatimu, Santiago de Compostelu, Zaragozu, Montserrat, Madrid, Barcelonu i Avilu. Predvodio ga je biskup Ivan Milovan, vođa puta bio je preč. Ilija Jakovljević, kancelar Biskupije, duhovni animator dr. Ilija Čabraja, a glazbeni animator vlč. Ivica Butković. Hodočašće je bilo u znaku molitve za obitelj, jer smo upravo započeli pastoralnu Godinu obitelji.

Prva postaja na putu prema Lurdu bio je Avignon, nekoć sjedište papa. U katedrali Notre Dame des Doms slavili smo sv. misu. Druga postaja bio je Lurd, a vrhunac svih pobožnosti u Lurdu bilo je slavljenje mise u spilji ukazanja. Kao hodočasnici sudjelovali smo u marijanskim procesijama sa zapaljenim svijećama te imali pokorničko bogoslužje i prigodu za svetu ispovijed. Treća postaja hodočašća bio je posjet Snatiagu de Composteli, gdje se u katedrali nalaze posmrtni ostaci apostola Jakova Starijega. Tu smo slavili misu te pohodili grob sv. Jakova, zagrlili i poljubili njegov pozlaćeni kip.

Četvrta postaja bila

je drugo veliko Marijansko svetište - Fatima, gdje smo sudjelovali na međunarodnoj misi, ali smo imali i misu na hrvatskom jeziku. U ova dva Marijanska svetišta doživjeli smo da je „Bog dotaknuo zemlju i na njoj čovjeka svojom ljubavlju“.

Peta postaja bio je Madrid. Na putu do Madrida posjetili smo Avilu i u samostanu u kojem je živjela sv. Terezija Avilska, slavili misu i razgledali mjesto. U Madridu smo, nakon panoramskog razgledavanja grada, u katedrali slavili misu.

Šesta postaja hodočašća bili su Zaragoza gdje smo slavili misu u bazilici Gospe od Pilara, španjolskom nacionalnom marijanskom svetištu te nastavili put prema Barceloni.

Zadnja postaja na hodočašću bila je Barcelona, gdje smo posjetili katedralu Sagrada Familia (Sveta obitelj), zasigurno jednu od najimpozantnijih građevina na svijetu. Uputili smo se i na brdo Montserrat, gdje se nalazi najveće španjolsko marijansko svetište u kojem smo slavili misu. Tu smo završili svoje hodočašće i nastavili put za Istru. (L) □

Božo Milanović – osoba 20. stoljeća

Milanovićevo političko nasljeđe je danas u Istri skoro posve zaboravljeno i devastirano.

Istarska je Crkva ove godine postavila u žarište svog društvenog angažmana proslavu obljetnice rođenja (120 godina) i smrti (30 godina) svećenika Bože Milanovića. Na temelju već poznatih činjenica iz njegova života, kao i na osnovi novijih istraživanja i ocjena, jasno se pokazuje kako je mons. Božo Milanović izuzetna i jedinstvena osobnost, ne samo Crkve, već i Istre 20. stoljeća.

Tko se može mjeriti s mons. Milanovićem?

Sve protusile, sve nasilje, sve totalitarne i bezbožne ideologije, svi internacionalisti, iredentisti i regionalisti koji su djelovali protiv interesa većinskog hrvatskog naroda u Istri, upravo zbog Milanovićeva djelovanja, nisu na dulji rok mogli polučiti uspjehe sa svojim krivim nacionalnim i državotvornim idejama i politikama.

Ako se, dakle, procijeni njegov osobni angažman i ukupan pozitivan doprinos u razvoju identitetske i državotvorne svijesti istarskih Hrvata, doprinos u borbi za ljudska prava i za demokratski razvoj istarskog društva u 20. stoljeću te učinkovit, možda i presudan, doprinos u konačnom i cjelovitom pripojenju Istre Hrvatskoj, tada se nijedna osobnost u Istri ne može svojim radom i pozitivnim

Dr. Mario Sošić

učincima mjeriti s mons. Milanovićem.

S obzirom na takve Milanovićeve značajke, kao i s obzirom na sva druga protudjelovanja, treba se upitati: u kojoj je mjeri mons. Milanović bio ispravno valoriziran, prihvaćen i poštovan od svojih suvremenika, je li njegov uspješan nacionalni i državotvorni projekt slijeđen i danas ili je napušten i zaboravljen u nacionalnoj memoriji, političkoj akciji i političkoj kulturi u Istri danas?

Sagledavši istarsku društvenu i političku stvarnost u zadnjih šezdesetak godina, dolazimo do nekoliko posve jasnih društvenih nepravdi koje je učinila vladajuća politika, bilo da je riječ o partiji, boračkoj organizaciji i drugima nekad ili njihovim ideološkim i političkim slijednicima danas, ne samo Milanoviću, već i cijeloj populaciji istarskih narodnjaka, svećenika, angažiranih vjernika i hrvatskih rodoljuba.

Društvene i političke nepravde

Nepravda 1. Zbog ideoloških suprotnosti i političkog dogmatizma, Milanovićev je neopisiv pozitivan osobni doprinos za rješavanje istarskog pitanja pripojenja čim većeg dijela Istre Jugoslaviji (Hrvatskoj) na Pariškoj konferenciji 1947. godine, kao uostalom i izvorni narodnjački antifašizam u tradiciji Dobrile, Laginje, Milanovića i drugih sličnih, bio prešućivan i minoriziran, dok se istovremeno nekritički i pozitivistički nametao i branio, sve do danas, mit i legenda o revolucionarnoj partizanskoj borbi, Titu i partiji, kao jedinim osloboditeljima, stoga i političkim posjednicima Istre.

Nepravda 2. Milanovićevo političko nasljeđe je danas u Istri skoro posve zaboravljeno i devastirano. To se ima zahvaliti dugotrajnim učincima jugoslavenske anacionalne politike u Istri, kao i učincima snažnih protuhrvatskih stremljenja oblikovanih kroz politike raznih multizama, kroz utopiju favoriziranja političke autonomije i regionalnih istarskih identiteta, a na štetu hrvatskog nacionalnog i državotvornog identiteta. Uspostavljen demokratski poredak vlasti, na državnoj i lokalnoj razini, umjesto

preferiranja institucionalne potpore za svoj hrvatski većinski narod u Istri, za njegovu nacionalnu državu, njezine vrijednosti i institucije, što bi bilo na tragu Milanovićeve vizije, on iskazuje pretjeranu i pogubnu brigu, zaštitu i udivljenje za sve drugo manjinsko, kao i podaništvo za ono što je strano.

Nepravda 3. Ako se ipak neka stanja i tendencije danas u Istri mogu poistovjetiti s Milanovićevom osobnom sudbinom, kad je riječ o društvenoj i političkoj nepriznatosti, onda je to sudbina istarskih istinskih demokrata, antifašista i antikomunista, koji su početkom devedesetih zdušno prihvatili, poduprli i pronijeli Istrom ideju samostalne hrvatske države, a da bi kasnije, kao i on, bili izgurani na marginu društvenog, političkog i gospodarskog života Istre, ponajviše baš od onih koji nisu željeli hrvatsku državu, niti su priželjkivali demokraciju i višestranačje.

U takvim okolnostima, kroz širenje politike pozitivne diskriminacije u odnosu na manjine, s posebnim povlaštenim statusom talijanske manjine, zapravo se proteže politika neravnopravnosti i nejednakosti prema nacionalno, politički i državotvorno profiliranim Hrvatima u Istri i njihovim zakonski i ustavno zagaran-tiranim pravima. □

Bio je svet svećenik

Dr. Josip Grbac zaključuje da kod Bulešića nema ni traga ideološke opredijeljenosti, već se – uz jasnu svijest o vlastitom nacionalnom i kršćanskom identitetu – posvema posvećuje i izgara u služanju ljudima, Bogu i Crkvi.

Knjiga *Bio je svet svećenik – Sluga Božji Miroslav Bulešić* počinje riječima biskupa mons. Ivana Milovana i „Uvodnom riječju“ mons. Vjekoslava Miroslava, autora i vicepostulatora u kauzi za proglašenje blaženim i svetim Sluge Božjega Mira. Biskup ističe da se tako nešto vrijedno moglo samo poželjeti i očekivati upravo u Svećeničkoj godini i u času kad se s radošću očekuje dovršenje rada na kauzi Sluge Božjega. Uvodna riječ autora ove izuzetno vrijedne i svjedočanske knjige ukazuje i na začetak ideje da iz razgovora brojnih svjedoka, posebno tijekom trajanja biskupijskog informativnog procesa (2000.-2004.), i iz osobnih bilježaka tom prigodom vođenih, prenese neka živa sjećanja na Slugu Božjega vlč. Miroslava. Raduje i činjenica da ova knjiga izlazi o 90. obljet-

nici rođenja vlč. Miroslava Bulešića.

Prvo poglavlje knjige donosi sažetak njegova životna puta („Revni župnik“ i „Završna žrtva“). Kroz sljedeće tri poglavlja o Sluzi Božjemu govore biskupi, svećenici i laici. U poglavlju „Govore biskupi o Miroslavu Bulešiću“ svjedoče: blaženi kardinal Alojzije Stepinac, nadbiskup zagrebački; mons. Antun Bogetić, biskup porečkopulski; mons. dr. Dragutin Nežić, biskup porečki i pulski te nadbiskup mons. Josip Pavlišić.

U poglavlju „Govore svećenici“ svoje iskaze iznose otac Berard Barčić, franjevac; mons. Ivan Bartolić, župnik; mons. Ivan Grah, kanonik; vlč. Vlatko Lakoseljac; otac Alfonz Orlić, franjevac; mons. dr. Ivan Pavić; vlč. Antun Prodan; vlč. Vjekoslav Sloković i mons. dr. Jakov Ukmar.

Od ljudi čije su sudbine bile tijesno i sudbinski povezane sa životnom putanjom Sluge Božjega autor donosi svjedočanstva Josipa Bulešića, brata Sluge Božjega; Marije Ivetač, domaćice župnika u Lanišću; Zore Jelovac, Mirove nećakinje; Mate Žmaka-Matešića, autora knjige „Krvava krizma Lanišće 1947.“ Slijedi, zaključno, „Razmišljanje jednog teologa“, gdje dr.

Josip Grbac promišlja životni put i poslanje Kristova svjedoka i mučenika za vjeru, njegovu izuzetnost i posebnost te posvemašnja uronjenost u ljubav koja ne poznaje granica. Dr. Grbac se osvrće na sjećanja svjedoka iz kojih se mnogo doznaje o liku i djelu ovog uzornog čovjeka i svećenika, ali se također upoznajemo s plodovima koji su proizišli iz tog bogatog i plodnog života. Teološki sažimlje sve karakteristike koje rese Miroslava Bulešića kao svjedoka vjere, mučenika i sveca: njegovo mučeništvo je iznad svega svjedočenje, ni pod cijenu najveće patnje

i boli ne zaboravlja vrhovnu zapovijed ljubavi, njegovo kršćansko mučeništvo nije pasivno podnošenje muke i smrti, nije samo individualni čin čovjeka spremna položiti svoj život za ideale, nego je to i čin Crkve kao mističnog Tijela Kristova.

Knjigu zatvara slikovni prilog zorno i efektno prateći glavne etape zbivanja za života Sluge Božjega, sve do svečanog Euharistijskog slavlja 2007. godine o 60-oj obljetnici mučeničke smrti. (T. MILOHANIĆ)

□

PISMO

Sve povezano nitima Božjim

Kao svećenik Trebinjsko-mrkanjske biskupije, upoznao sam Slugu Božjeg Miroslava Bulešića kroz knjige, brošure, članke i razne zapise vicepostulatora mons. Vjekoslava Milovana, koji je ređen za svećenika točno na 10. godišnjicu njegove mučeničke smrti. Sve je povezano nitima Božjim. Niti jedna dosadašnja knjiga nije me se tako dojmila niti tako približila lik Sluge Božjega. To su živa svjedočanstva osoba koje su vlč. Miroslava poznavale, s njim surađivale, bile s njime rodbinski ili prijateljski povezane. Živa su svjedočanstva najvjerodostojnija i ostavljaju uvijek dubok dojam.

Svojim svjedočenjem i mučeničkom smrću obogatio je dragu Istru, naš hrvatski narod, cijelu Crkvu i proslavio Boga. Koje li veličine!!!

Zahvaljujući od srca i čestitajući mons. Vjekoslavu Milovanu na još jednom djelu o Sluzi Božjem, želimo mu i dalje Božji blagoslov, zdravlje i uspješan rad,

don Vinko Puljić

□

Sudbina starohrvatske liturgije u Istri

Godine 1952. biskup Dragutin Nežić dobio je od Sv. Stolice i službenu dozvolu za staroslavensku liturgiju. Na II. vatikanskom koncilu Duh Sveti je uzeo stvar u svoje ruke i konačno je dozvoljeno obavljati bogoslužje na živim narodnim jezicima.

Protestanti Istre su u 16. stoljeću iskoristili glad hrvatskog puka za vlastitom knjigom pa su tiskali nekoliko svojih knjiga glagoljicom i narodnim jezikom.

Tridentski koncil, zabrinut za jedinstvo Crkve, nije baš vrednovao partikularne obrede i jezike u liturgiji, pa je poznato da je staroslavensku liturgiju na tom koncilu odlučno branio krčki biskup, dominikanac, Albert Dujam Gliričić (1550.-1564.). U duhu koncila pokrajinska sinoda u Udinama 1596. ukinula je akvilejski obred, branila upotrebu staroslavenskog i naredila uvođenje latinskog jezika. No, istarski biskupi nisu smatrali potrebnim ukinuti starohrvatsku liturgiju, nego su jedino zaključili da se savjesno pregledaju i isprave eventualne netočnosti staroslavenskih liturgijskih knjiga.

Odgovaj svećenika glagoljaša

Na temelju izvještaja biskupa Sv. Stolicu valja reći da je većina istarskih biskupa 17. i 18. st., premda nisu bili naše narodne krvi, vodila brigu o odgoju svećenika glagoljaša i nastojala pribavljati liturgijske knjige za glagoljaške župe. Tako je porečki biskup de Nores (1573.-1597.) htio osnovati sjemenište za

glagoljaše, tvrdeći da su gotovo svi njegovi svećenici "sacerdotes illyrici". No, manjkala su mu novčana sredstva. Usto je uočio činjenicu da su svećenici glagoljaši najpodobniji za integraciju u Crkvu novonadošlih pravoslavaca, koji su bili navikli na staroslavensku liturgiju grčkog obreda. Isti Nores molio je Rimsku kuriju da se napokon tiskaju glagoljske knjige "toliko potrebne, ne samo ovoj biskupiji, nego i čitavoj Istri i Dalmaciji". Sličnu brigu imali su pulski biskupi i braća Sozomeno, koji (1592. i 1605.) mole Sv. Stolicu da se tiskaju liturgijske knjige na "ilirskom jeziku".

S obzirom na niski stupanj obrazovanja glagoljaških svećenika, neki su biskupi upućivali molbu u Rim da bi izvjesni broj klerika iz Istre studirao na Ilirskom kolegiju u Loretu. No njihove su molbe odbijene, jer da Istra ne spada u "ilirske" pokrajine. Ono što nisu uspjeli drugi istarski biskupi, ostvario je koparski biskup Paolo Naldini (1686.-1713.), augustinac iz Padove. On je nakon temeljitih priprema 1709. osnovao "ilirsko sjemenište" za svećenike glagoljaše koje je djelovalo sve do 1818. U drugoj polovici 18. st. neki biskupi talijanskog porijekla počeli

su potiskivati slavensku liturgiju u Istri. Tako je u doba porečkog biskupa, Mlečanina, Negrija (1742.-1778.), malo pomalo ukinuto glagoljanje u porečkoj biskupiji, a ostale su još jedino propovijedi i katehizacija na hrvatskom.

Borba protiv slavenske službe Božje

Kad se u drugoj polovici 19. st. rasplamsao nacionalizam, talijanska buržoazija, kao i austrijske vlasti, svaki iz svojih interesa, počeli su borbu protiv slavenske službe Božje svjesni da se i na taj način podržava nacionalna svijest. Zanimljivo je da su oni nalazili svoje pristaša i među Hrvatima, kakav je, primjerice, bio Petar Stanković, kanonik iz Barbana. Premda se i na vratima njegove rodne kuće nalazio glagoljski natpis, on se pobrinuo da se u Barbanu i okolnim selima spale sve staroslavenske knjige. Oko 1900. novigradski župnik Franceschini uništio je sve staroslavenske knjige i dokumente koje je našao u crkvi te u biskupskom i župnim arhivu.

Krajem 19. i početkom 20. st. staroslavenskoj je liturgiji i hrvatskom jeziku u Istri objavljen rat do istrjebljenja. Tako je porečki i pulski biskup Ivan Flapp, Furlan po rodu, godine

Misal kneza Novaka

1887. izdao dekret kojim se strogo zabranjuje upotreba hrvatskog jezika u crkvama: Ako bi se tko usudio u našoj biskupiji slaviti misu, obavljati službu Božju, sprovode i dijeliti sakramente pučkim jezikom počinio bi teški grijeh (graviter peccaret). Slično je poduzeo protiv upotrebe slavenskih jezika tršćansko-koparski biskup Franjo Nagl, došavši 1902. na čelo te biskupije. Uzalud su pisane peticije svećenika i dekana, uzalud prosvjedi vjernog puka, uzalud su u Rim išla izaslanstva uglednih muževa. Ni Rim, ni biskupi nisu popuštali, jer su iza zabrana stajali, jedino u tome složni, i Beč i talijanski iredentisti. Staro pravo i praksu glagoljanja smatrali su oružjem panslavizma.

Drastičan odgovor vjernika

Odgovor Božjeg naroda bio je drastičan: ondje gdje su župnici htjeli provesti dekret, ostajao je sam i bez ministranta u crkvi. Narod je znao poći u neku drugu crkvu ili ispred crkve moliti kronicu. U nekim župama nije bilo mise po nekoliko mjeseci, čak i za najveće blagdane. Župnicima je dana dozvola da mogu sami, bez puka, slaviti misu. Ondje gdje je narod ipak htio doći na misu, a nije htio ni znao latinski odgovarati, biskupi su uputili župnike da mogu tiho celebrirati latinski, dok je narod molio svoje molitve. U siječnju 1910. svećenstvo je iz Lupoglavu uputilo apel biskupu u Trstu: "Ne možemo nikako proslijediti s provođenjem dekreta", jer je to na štetu vjere i Crkve.

Biskup Nagl je uskoro promoviran za bečkog nadbiskupa, a župnici su nastavili slaviti Boga s narodom i njegovim jezikom. Malo zatim počeo je Prvi svjetski rat koji je završio propašću Austrije i talijanskom okupacijom Istre. Ono što nisu uspjeli učiniti nacionalisti, učinili su fašisti. Bilo je strogo zabranjeno slaviti misu na staroslavenskom, obavljati obrede i propovijedati na hrvatskom jeziku. Župnici, oni koji nisu bili internirani ili protjerani, samo su kriomice, gdje je bilo moguće, držali "dotrinu" djeci razumljivim jezikom.

Partizanske provokacije

Biskup nije bio više siguran u obilasku župa i svećenika. Zadnju je krizmu održao u Filipani 10. listopada 1946. Ispred su ga crkve čekali organizirani provokatori i napadači.

Biskup Raffaele Radossi bio je Talijan, ali i antifašist, dok ga je partizanska propaganda proglasila fašistom. U partizanskom notesu, 21. travnja 1944., istarski je kler bio svrstan u četiri grupe. U prvu grupu pisac, pravnik po struci, uveo je „Talijane neprijateljski raspoložene prema nama”, te biskupe. Sasvim je suprotno sročeno navodno pismo koje je Tajništvo Oblasnog NOO za Istru 6. lipnja 1944. godine odaslalo biskupu Radossiju (u Biskupskom arhivu u Poreču pismo još nije pronađeno).

Uvod glasi:

„Preuzvišeni gospodine biskupe”, te nastavlja nabranjem patnje nevino naroda i teror koji okupator vrši nad njim, zatim potrebu da svećenstvo, koje je nekad djelovalo kao dobar pastir stada, i danas bude povezano s narodom. Pismo hvali u nastavku biskupa, „dobrog vrhovnog pastira i velikog prijatelja svoga napaćenog naroda“. Završava željom da predstavnici narodne vlasti uspostave usku vezu s biskupom „kao ugledne crkvene vlasti (...), kako bi se Vaš i naš rad za narod što više uskladio”, te predlažu sastanak.

Biskupa proglasili vjesnikom zla

moguće uskladiti dvije navedene „činjenice” s pisanjem u knjizi „U krvi rođeno”: - Starom cestom Barban - Krnica jutros je ponovno prošao automobil biskupa Radossija. Straža ga je prepoznala već izdaleka, jer je na njemu uvijek istaknuta bijela zastava. Pred automobilom, kao neka mobilna garda, idu na biciklima dva svećenika. Nitko nikad ne dira u taj automobil, ali ga se seljaci boje. To je kao neki vjesnik zla. Nije (biskup) kriv, što upravo nakon svakoga njegova posjeta Barbanštini udara ovamo ofenziva. Nije kriv, ali ofenziva dolazi sigurno i prirodno kao dan iza noći”. Pisac nastavlja da se vijest o prolasku biskupa proširila munjevitom brzinom po selima te da je u selu Fumeti pokušao braniti biskupa. Tada je progovorio seljak Vice i ustvrdio: „Još je gori od vukodlaka! Sve konce svijeta drži vrag u rukama. Doći će zlo!”

Pisac je 31.VII.1944. godine nabrojio 13 sela Barbanštine koja „na isti ili sličan način tumače biskupov dolazak”.

Vjerojatno su tako umovali i oni koji su u rujnu 1944. iz zasjede u Limskom zaljevu prošetali biskupov automobil. Napadači nisu uvažili bijelu zastavu istaknutu na vozilu, a „mobilna garda” nije ga pratila!

Pobjegao napadačima u Filipani

Biskup Radossi bolno je doživio saveznička bombardiranja Pule u više navrata 1944. i 1945. godine kad je bila pogođena katedrala, župna crkva Sv. Josipa u čijim je ruševinama stradao franjevac Graziano Zanin. Predvodio je i sprovod 65 nevinih žrtava koje su stradale 18. kolovoza 1946. eksplozijom nezaštićenih mina na obali Vergarole. Biskup je oštro u propovijedi osudio nemar savezničke uprave.

Narodnooslobodilačkim se vlastima bio zamjerio vođenjem sprovoda 1. 11. 1943. porečkih žrtava izvađenih iz jame kod Vineža i osudom zločina. Zamjerio im se naročito konferencijom koju je održao u Puli 7. travnja 1946. o teškom stanju za vjernike, kler i biskupa u Zoni B. Biskup nije bio više siguran u obilasku župa. Zadnju je krizmu održao u Filipani 10. listopada 1946. Ispred su ga crkve čekali provokatori i napadači. Budnim je okom sve pratio don Toncetič, upravitelj župe u Vodnjanu, pozvao vozača da autom dođe do sakristije. On i drugi svećenici otpratili su biskupa u vozilo kojim je tako izmakao napadačima.

(Nastavlja se)

Upitno je kako je

KRONIKA DOGAĐANJA U LISTOPADU

Crkva ima šestero novih svetaca

CHIARA LUCE BADANO PROGLAŠENA BLAŽENOM. U rimskom svetištu Gospe od Božanske ljubavi prefekt Kongregacije za kauze svetaca, Angelo Amato, beatificirao je 25. rujna pripadnicu nove generacije pokreta fokolara, Chiaru Luce Bodano (1971. – 1990.). U sedamnaestoj godini oboljela je od tumora kostiju, od kojega je i umrla. Njena poruka mladima bila je: "Imate samo jedan život i vrijedi truda dobro ga utrošiti".

Chiara Luce Badano

32. OBLJETNICA SMRTI PAPE IVANA PAVLA I. U Vatikanu je 28. rujna obilježena 32 obljetnica smrti pape Ivana Pavla I. – Albina Luciania, čiji je pontifikat trajao samo 33 dana.

200 MILIJUNA LJUDI PROGONJENO ZBOG VJERE. Talijanski katolički tjednik „L'Avvenire“ 26. rujna objavio je izvještaj Svete Stolice prema kojemu u svijetu ima 200 milijuna ljudi koji su progonjeni zbog vjere, a 80 posto njih su kršćani. Posebno se to odnosi na kršćane koji žive

u komunističke zemljama poput Kine, Vijetnama, Laosa i Sjeverne Koreje.

PAPA PROGLASIO ŠESTERO NOVIH SVETACA. U Vatikanu je 17. listopada papa Benedikt XVI. proglasio šestero novih svetaca i svetica koji su živjeli u razdoblju od XV. do XX. stoljeća. To su poljski svećenik Stanislaw Kazimierz Soltys, kanadski redovnik Andre (Alfred) Bessette i njegova suvremenica španjolska redovnica Candida Maria de Jesus Cipitria y Bariola, australska redovnica Mac Killop, te talijanske redovnice Giulia Salazano i Battista Camilla da Varano.

MISIJSKI DAN. Crkva je 24. listopada proslavila Misijski dan pri čemu je papa Benedikt XVI. pozvao da se svi osjetimo protagonistima crkvenog zauzimanja za naviještanje evanđelja.

KARDINAL VAN THUAN NA PUTU BLAŽENIKA. Pokrenut je postupak za proglašenje blaženim kardinala Xaviera Nguyen Van Thuana, preminulog 2002. Bio je svećenik, biskup i zatočenik: vijetnamski režim osudio ga je na 13 godina zatvora, od toga je devet proveo u samici. Tamničari su njegovu ćeliju smatrali grobom, on crkvom. (Priredila Ana CVITAN)

□

Sačuvao jedinstvo i

Bio je poput vrlo sposobnog kapetana broda, koji dobro zna svoj posao, poznaje posadu i brod i njihove realne mogućnosti.

Koparska generacija svećenika govorila je o monsinjoru s najvećim poštovanjem. Zna se na koga se ta časna titula odnosi, iako se ne spominje njegovo ime i prezime. Bog ga je obdario velikim sposobnostima koje je dobro upotrijebio, najviše za druge, a malo za sebe.

Bijeg iz rodne župe

Zbog progona fašista morao je kao mladi i revni svećenik bježati iz rodne župe u Trst. Njegov je stan bio širom otvoren, osobito za naše sjemeništarce i bogoslove. Ti su posjeti morali biti konspirativni da ne primijeti policija. Pri njihovom izlasku iz stana motrio je ulicu s prozora i puštao po jednoga ili dvojicu. Slično se postupalo i pri dolasku. Novčane im je priloge davao vrlo diskretno i vodio evidenciju koliko je kojem dao novaca, da bi svaki dobio jednako. Ponekad su kod njega i prespavali ako nisu imali vezu za putovanje kući.

Dočekao bi ih kao pravi otac. U tome mu je pomagala nećakinja Slava. Koparska generacija svećenika zahvaljuje mu da su postali svećenici i sačuvali nacionalnu svijest. Da bi to postigao davao im je hrvatske knjige, zadavao hrvatske zadaće, organizirao izlete i slično.

U knjizi *Moje uspomene* spominje da su naši đaci u koparskom sjemeništu zajedno s talijanskima učili po dva sata tjedno hrvatski jezik i to prilično neredovito. Kad je ondje za nadziratelja postavljen bogoslov Zvonimir Brumnić, zamolio je Milanović biskupa Alojzija Fogara da njemu povjeri predavanje hrvatskog jezika. To je trajalo od 1935. do 1938. Kada je u kolovozu 1938. postao tršćanskim biskupom Antonio Santin, premjestio je Brumnića u Zrenj. "To je bio za nas novi udarac", piše Milanović.

Bio je rodoljub i dobročinitelj

Brumnić o tome svom radu kaže da je hrvatski jezik predavao talijanskim, hrvatskim i slovenskim sjemeništarcima. Glavni je cilj bio sačuvati narodnu svijest naših budućih svećenika. Kako sam kaže, svake je nedjelje navečer bio kod Milanovića koji mu je davao sugestije kako će stvarati most prijateljstva između Talijana i Hrvata. Talijani su tada bili protiv Milanovića, jer je bio rodoljub. Šovinizist nije bio, već se borio za goli život i najosnovnija prava hrvatskog življa u Istri. Neki su Talijani

vjernost Crkvi i biskupu

Mons. Božo Milanović

u ono vrijeme mislili da je čak volja Božja da naši sjemeništarc i bogoslovi, i ne samo oni, postanu Talijani.

Prije svog odlaska u Bergamo, u konfinaciju, brigu za sjemeništarc i bogoslove povjerio je Brumniću, dok je bio upravitelj župe Tinjan nakon dolaska iz Zrenja. Zbog te povjerene zadaće ovaj je više puta biciklom putovao iz Tinjana u Trst.

Vodio je brigu i o njihovoj duhovnoj izgradnji. Isticao je uzvišenost svećeničkog poziva, savjetovao ih je u časovima krize zvanja koju je i sam prebrodio. Iz konfinacije u Bergamu (1941.-1943.) nije mogao biti u izravnom doticaju sa sjemeništarcima i bogoslovima. Oni su i dalje dolazili u Trst u ured Društva sv. Mohora i Fortunata za Istru, gdje su dobivali hrvatsku literaturu katoličke orijentacije, izdanja Matice hrvatske, Društva sv. Jeronima iz Zagreba i drugih. Godine 1943. bio je kod njega mladomisnik Stanko Macuka radi uputa o ponašanju prema nadolazećoj komunističkoj vlasti.

Izdavao i širio hrvatske knjige

Uz svoj svećenički rad u župi Milanović je radio na izdavanju i širenju hrvatskih knjiga. Bio je vrlo snalažljiv, svjestan da radi za opće dobro, u pronalaženju suradnika među svećenicima i laicima, kod crkvenih i državnih vlasti. Dolaskom iz Trsta u Pazin (1946.) nastavio je svoju izdavačku djelatnost preko Istarskog književnog društva sv. Ćirila i Metoda u Pazinu. Nastavlja svoju skrb za svećenički kadar. Kontaktira s vlastima u Istri i Zagrebu. Svećenici dolaze k njemu na savjetovanje kako se ponašati u komunističkoj državi.

Na poziv Josipa Šestana došao je 21. listopada 1945. iz Trsta u Beram na proslavu 16. godišnjice smrti Vladimira Gortana. Misio je u beramskoj župnoj crkvi i propovijedao, a zatim je govorio pred velikim mnoštvom pod Bermom. Nakon proslave, priređen je ručak za uzvanike u Đačkom domu. U zdravici predložio je Oblasnom odboru za Istru da se sjemenišna zgrada daje u posjed Crkvi za spremanje svećenika. To je na licu mjesta učinjeno. Zgrada Đačkog doma predana je u vlasništvo Zboru svećenika sv. Pavla za Istru. Početkom prosinca 1945. sjemenište u Pazinu svečano je otvoreno. I ovo je velika zasluga i pobjeda Bože Milanovića.

Državne granice ostaju, režimi se mijenjaju

Poslije *koparske generacije* kreće pazinska, koja također duguje Milanoviću. Počinje njegova djelatnost u pazinskom sjemeništu: od 1947. rektor je sjemenišne gimnazije i profesor; od 1955. do 1965. rektor je Visoke teološke škole i profesor filozofije.

Za priključenje Istre zemlji matici bilo je presudno zalaganje istarskih svećenika pred savezničkom komisijom za razgraničenje 1946. Svećenici Tomo Banko i Leopold Jurca, predvođeni Milanovićem, dokumentirano su dokazali članovima komisije da, napose iz nacionalnih, geografskih, povijesnih, ekonomskih i drugih razloga, treba da se rečeni krajevi dodijele Hrvatskoj, odnosno Sloveniji. Iste je dokaze s istim ciljem Milanović upotrijebio 1947. u Parizu, na mirovnoj konferenciji. Poznate su njegove izjave: "Mi smo Hrvati. Zbog trenutačne situacije ne smijemo donijeti krivu odluku, jer nam to povijest ne bi oprostila. Državne se granice određuju za stoljeća, dok se režimi mijenjaju."

To njemu hrvatska Istra duguje. Bio je poput vrlo sposobnog kapetana broda, koji dobro zna svoj posao, poznaje posadu i brod i njihove realne mogućnosti. Bio je više puta krivo shvaćen od državnih i crkvenih vlasti, ali su ga

ti isti koristili kao most za međusobne kontakte. Uvijek je ostao dostojanstven katolički svećenik.

Mnogi smo njegovi dužnici

Nakon tragične smrti svećenika Miroslava Bulešića u Lanišću (24. kolovoza 1947.) Vojna uprava iz Opatije raspustila je Zbor svećenika sv. Pavla za Istru. Društvo svećenika sv. Ćirila i Metoda u Pazinu ustanovljeno je 16. rujna 1948. Pravila je potvrdio apostolski administrator dr. Dragutin Nežić. To je Društvo primilo u vlasništvo sjemenišnu zgradu. Posredstvom Društva Milanović nastavlja svoje djelovanje među svećenicima.

U Zagrebu je 1953. ustanovljeno Društvo svećenika. Svećenik Srećko Štifanić, po želji istarskog direktora UDBE, došao je Milanovića nagovoriti na sudjelovanje na osnivačkoj skupštini tog Društva. Inače će doći u pitanje vlasništvo sjemeništa, tiskanje Istarske Danice i molitvenika. Budući da to Društvo nije bilo od crkvenih vlasti odobreno, istarski svećenici, predvođeni Milanovićem, nisu nasjeli tim poticajima da se upišu u to Društvo. Tako su sačuvali jedinstvo i vjernost Crkvi i biskupu.

Streptokokne infekcije u djece

Streptokokne infekcije u djece su česta pojava. Prepoznavanje i pravilno liječenje dovodi do brzog ozdravljenja i sprječava pojavu ozbiljnih komplikacija.

ŠTO JE BETA HEMOLITIČKI STREPTOKOK? To je bakterija koja može uzrokovati razne bolesti. Najčešće su to: streptokokna angina, šarlah, erizipel, gnojna upala kože, upala pluća. Kod djece su najčešći: angina, šarlah i gnojna upala kože.

TKO I KADA NAJČEŠĆE OBOLJEVA? Najsklonija oboljevanju su djeca od 3. do 15. godine života. Bolest se najčešće javlja u hladnim mjesecima, na prijelazu jesen/zima i zima/proljeće. Češća je u kolektivima: vrtići, škole.

KAKO SE MOŽEMO ZARAZITI? Zaraziti se možemo od osobe koja boluje od angine ili šarlaha i to najčešće kapljičnim putem (kihanjem i kašljanjem).

KOJI SU ZNAKOVI NAJČEŠĆIH STREPTOKOKNIH UPALA U DJECE? Streptokokna angina: streptokok uzrokuje 20 do 30% svih upala ždrijela u djece (ostalo su najčešće virusne upale). Znakovi bolesti su visoka vrućica, žarko crveno ždrijelo i krajnici (na krajnicima se mogu vidjeti i gnojni čepići), otečeni i bolni limfni čvorovi na vratu. Bolest dokazujemo na temelju ovih znakova i pozitivnog nalaza ove bakterije u brisu ždrijela.

Šarlah (skarlatina): znakovi su visoka vrućica, crveno ždrijelo, otečeni limfni čvorovi na vratu i osip po koži (sitnotočkasti crveni osip, najjači u pazusima, donjem dijelu trbuha i preponama). Pri kraju bolesti javlja se perutanje kože.

ZAŠTO JE VAŽNO PREPOZNATI I PRAVILNO LIJEČITI OVE BOLESTI?

Zato što ove bolesti mogu dovesti do komplikacija. Rane komplikacije mogu biti upala srednjeg uha i sinusa, a najpoznatija kasna komplikacija je reumatska vrućica.

Reumatska vrućica može se javiti 2 do 3 tjedna nakon streptokokne angine. Najčešće zahvaća zglobove i srce. Javlja se otok, crvenilo i bolnost, najčešće velikih zglobova (lakta, koljena i gležnja). Ove promjene se povuku same od sebe, bez posljedica. Zahvaćenost srca može dovesti do trajnih posljedica. To su tzv. stečene srčane mane.

Prepoznavanjem i pravilnim liječenjem sprječava se pojava komplikacija.

Pravilno liječenje sastoji se u davanju penicilina tijekom 10 dana. Važno je znati da se znakovi bolesti mogu povući već nakon nekoliko dana uzimanja terapije, ali komplikacije

ćemo spriječiti samo ako uzmemo kompletnu terapiju. Kod alergije na penicilin liječnik će dati drugi, odgovarajući antibiotik.

KAKO SE ZAŠTITITI OD STREPTOKOKNIH INFEKCIJA? Bolesnik mora imati svoj pribor za jelo i piće. Djeci, naročito školskoj, treba savjetovati da ne dijele isti obrok hrane i pića. Usta prekriti rukom pri kašlju i kihanju. Često prati ruke i često provjetravati prostorije, naročito

zimi. Podizati opću otpornost organizma (pravilna ishrana, dovoljno sna, boravak na zraku, tjelovježba).

ŠTO AKO SE STREPTOKOKNE ANGINE PONAVLJAJU? Ako se one ponavljaju treba posjetiti specijalistu za uho, grlo i nos, s njime se savjetovati o potrebi odstranjivanja krajnika.

Četverogodišnjak pao s krova na pulskoj Rivi

MEĐUNARODNI SAJAM PRŠUTA. U Tinjanu je od 22. do 24. listopada održan međunarodni sajam pršuta na kojem je izlagalo 29 pršutara iz Dalmacije i Istre, Italije, BiH, Austrije, Mađarske, Španjolske i Poljske. Najboljim istarskim pršutom proglašen je onaj Igora Ermana iz Kringe. Tom je prigodom „planulo“ 700 pršuta, među ostalim i onaj najskuplji na svijetu, španjolski Jamon iberico de bellota.

ZATVORENA UZGAJALIŠTA DAGNJI. Istarska uzgajališta dagnji početkom listopada gotovo su sva zatvorena i zabranjena je prodaja zbog povećane koncentracije bioksina. U Italiji se tijekom ljeta više osoba otrovalo jedući dagnje.

MANJI PRINOSI MASLINA. Istarski maslinari očekuju manje prinose od ovogodišnje berbe. U pulskom Agroproduktu, koji ima najveću proizvodnju u južnoj Istri, prvi su otvorili vrata svoje uljare u Vodnjanu.

SAJMOVI U PULI I LIVADAMA. Obrtnički sajam u Puli, trinaesti po redu, otvoren je u nedjelju, 10. listopada. Sajam je obišao predsjednik Republike dr. Ivo Josipović. Istoga dana, predsjednik Hrvatske dr. Ivo Josipović otvorio je Sajam tartufa u Livadama.

NAJVEĆA INVESTICIJA U TURIZAM. Rovinjska tvrtka Maistra u turističkoj zoni Monte Mulin gradi hotel Lone, drugi rovinjski hotel s pet zvjezdica. To je najveća ovogodišnja investicija u hrvatski turizam. U ovaj projekt ulaže se 339 milijuna kuna.

DANI HRVATSKOG TURIZMA. U Rovinju su od 20. do 22. listopada održani Dani hrvatskog turizma, kada su predloženi rezultati i podijeljena priznanja i nagrade tvrtkama i pojedincima pod geslom „Turistički cvijet – kvaliteta za Hrvatsku 2010.“ Plavi cvijet osvojio je Poreč, zeleni Labin, a od pojedinaca nagrade su dobili hotelska domaćica Doris Kos iz rapca, inspektor godine je Gianni Belušić iz Pazina, carinik Josip Jozić iz ispostave Kaštel, vozač Romano Benčić iz Pule, spasilac na plaži Dragan Teofilović iz Umaga.

Ukupni pobjednik je Bol na Braču.

NESVAKIDAŠNJI SLUČAJ. U Puli se 28. listopada zbio nemili događaj: čovjek je ujutro, nešto prije 6 sati na nogostupu na pulskoj Rivi pronašao promrzla četverogodišnjeg dječaka. Hitno je prevezen u bolnicu s više prijeloma. Pretpostavlja se da ga je otac (majka ne živi s njima) ostavio samog, dječak se

Predsjednik Josipović u Livadama

probudio, tražio oca, kroz prozor je popeo na krov susjedne zgrade odakle je pao na nogostup s visine od 11 metara.

DESETLJEĆE PIQUENTINE. U deset godina djelovanja zavičajne bužetske zbirke Piquentina prikupljeno je petstotina primjeraka publikacija. Zasluga za to ide bužetskim izdavačima: Reprezentu iz Račica, bužetskoj i ročkoj Katedri čakavskog sabora, Učilištu i bužetskom Weboffsetu. Posebno mjesto pripada Bužetskom zborniku i kalendaru Jurina i Frantina.

BJESNOĆA NA POREŠTINI. Bijesna lisica napala je 16. listopada domaće životinje u selu Štifanići kod Baderne na Poreštini, pa je porečki stožer za suzbijanje bjesnoće donio mjere predostrožnosti i upozorilo što učiniti u tim slučajevima. Najbitnije je da oni koji uoče bolesnu ili životinju koja se čudno ponaša nazovu dežurnog veterinaru. □

DOBRA RUKA:

N. N. 200 kn
Sestre Radovan 400 kn

Fažana je proslavila svoje patrone Sv. Kuzmu i Damjana svečanim misnim slavljem koje je predvodio preč. Ilija Jakovljević u suslavlju sa župnikom vlč. Joškom Listešom. Slavlju su nazočili i članovi povijesne postrojbe "Kliški uskoci" u uskočkim nošnjama. Veliko finale slavlja bila je pjesma "Fažana misto moje" u interpretaciji autora Erika Bališe.

IDUĆI BROJ LADONJE IZLAZI 12. prosinca

Donosi:

Reportažu iz župe Gospe od Mora u Puli
Svjedočanstvo dr. Antona Kolića, župnika u Austriji
Razgovor s biskupom Ivanom Milovanom
Aktualno * Kronika iz biskupije i župa * Feljtoni

MONSINJOR BOŽO

MILANOVIĆ

120. OBLJETNICA ROĐENJA I 30. OBLJETNICA SMRTI

ZNANSTVENI SKUP O MONS. BOŽI MILANOVIĆU

Tragovi jedne vizije

” Misu zadušnicu u Kringi predvodio porečki i pulski biskup Ivan Milovan s istarskim svećenicima

U povodu 120. obljetnice rođenja i 30. obljetnice smrti dr. Bože Milanovića u subotu, 16. listopada, održan je u Pazinskom kolegiju – klasičnoj gimnaziji znanstveni skup „Mons. dr. Božo Milanović – tragovi jedne vizije“. Skupu su, među ostalim, nazočili porečki i pulski biskup Ivan Milovan, biskup u miru mons. Antun Bogetić, nadbiskup u miru mons. Ante Jurić, istarski župan Ivan Jakovčić, te predstavnici županijskih, gradskih i općinskih upravnih struktura s istarskog područja.

Istom prigodom otvorena je izložba iz ostavštine Bože Milanovića, a na njegov grob položeno je cvijeće.

Istoga dana u Kringi, njegovom rodnom mjestu, otkriveno je brončano poprsje, a u župnoj crkvi misu zadušnicu predvodio je porečki i pulski biskup Ivan Milovan u suslavlju sa svećenicima.

Nakon mise prikazan je dokumentarni film o mons. Milanoviću. Istom prigodom domaćini su za goste ispred crkve priredili domjenak.

Organizatori skupa bili su Porečka i Pulska biskupija, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – područni centar Pula, Istarska županija, a suorganizatori IKD Juraj Dobrila, Općina Tinjan, Družba Braća hrvatskog zmaja – Županijski stol Pazin, te Pazinski kolegij – klasična gimnazija. □

TEME

Dr. Josip Grbac: Moguće pouke Milanovićeve djelovanja za današnju crkvenu i društvenu situaciju. **Dr. Mario Sošić, Tatjana Tomaić:** Hrvatske identitetske i državotvorne značajke političkog (društvenog) djelovanja dr. Milanovića. **Dr. Stipe Tadić, dr. Jasna Čurković:** Bo-žo Milanović i etičke implikacije njegova političkog djelovanja. **Bernard Jurjević:** Filozofsko stvaralaštvo Bože Milanovića. **Mr. Mladen J. Milohanić:** Mons. Milanović osnivač i poduzetnik mladenačkih katoličkih, đačkih i svećeničkih društava. **Akademik Josip Bratulić:** Mons. Milanović i Družba sv. Mohora za Istru. **Dr. Miroslav Bertoša:** Kada ćete doći u Pazin? Pokazao bih Vam nekoje stvari... **Dr. Marko Medved:** Mons. Milanović i Riječka biskupija. **Filip Zoričić:** Biografija Bože Milanovića. **Dr. Franjo Velnić:** Povjerljivo izvješće Bože Milanovića o talijanskoj crkvenoj politici u Istri. **Mr. Jakov Jelinčić:** Korespondencija Bože Milanovića. **Dr. Miroslav Akmadža:** Božo Milanović i komunističke vlasti. **Dr. Stipan Trogrlić:** Milanović i istarski NOP (1941.-1945.), Božo Milanović – ravnatelj pazinskog sjemeništa i sjemenišne gimnazije (1947. – 1968.). **Mr. Ilija Jakovljević:** Odnos biskupa Nežića i mons. Milanovića, ili odnos institucije i karizme.

ŽIVOT I DJELO MONS. BOŽE MILANOVIĆA

Lavovski borac za Istru

” *Bio je čovjek jednim okom okrenut prema Nebu, drugim prema Istri, vizionar i prorok, ispred svoga vremena, danas uživamo plodove njegova rada.*

Mons. Božo Milanović

Mons. dr. Božo Milanović rođen je u Kringi 1890., gdje je završio osnovnu školu, potom gimnaziju u Pazinu, teologiju u Gorici 1914., a postdiplomski studij na bečkom Augustineumu 1918. Bio je na službi u Pićnu, Kringi i u Trstu, a tijekom rata 1941.-1943. interniran je u Bergamu.

Što u vlastitoj nakladi, što putem raznih đačkih, mladenačkih i svećeničkih udruga koje je osnivač i predsjedavao im, zaslužan je za izvanredno bogatu izdavačku produkciju – izdani su časopisi („Pučki prijatelj“, „Istra“, „Gore srca“), kalendari („Istranin“, „Istarska danica“), molitvenici („Oče, budi volja tvoja“, „K mladoj vječnosti“, „Oče naš“), katekizmi te vjerska i druga razna poučna literatura na hrvatskom jeziku. Njegova osobna bibliografija svojevrsni je manifest lavovske borbe za istarski narod u teškim povijesnim i političkim okolnostima. U tom kontekstu napose treba izdvojiti antologijske naslove izdane od 1960. do 1976. godine: „Istra u osvit narodnog preporoda“, „Hrvatski narodni preporod u Istri“, knjiga I. i II., te dvije posthumno objavljene knjige: „Istra u 20. stoljeću“.

Osnivač je i poticao rad različitih udruženja: Društvo sv. Mohora za Istru, Istarsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda, Akademsko prosvjedno društvo „Dobrila“ za Istru, Političko društvo „Edinost“ za Istru, Tiskarsko društvo, Zbor svećenika sv. Pavla za Istru te Društvo svećenika sv. Ćirila i Metoda.

U globalnom povijesnom smislu najznačajniji trag ostavilo je njegovo društveno-političko djelovanje, gdje se ističe njegov doprinos u uspostavi današnjih hrvatskih granica nakon Drugog svjetskog rata.

Bogoslovni fakultet u Zagrebu dodijelio mu je 1962. titulu počasnog doktora teologije, a Papa ga je 1957. imenovao prelatom. Godine 1973. odlikovan je Ordenom Zasluge za narod sa srebrnom zvijezdom.

Mons. Milanović je bio, kako je više puta rečeno na simpoziju, „čovjek jednim okom prema Nebu, drugim prema Istri, bio je vizionar, kao i svaki prorok, ispred svoga vremena, a mi danas uživamo plodove njegova rada“.

□

MISA ZADUŠNICA U ŽUPNOJ CRKVI U KRINGI

Uzor i legenda već za života

” Nakon mise u crkvi je prikazan dokumentarni film „Mons. Božo Milanović – tragovi jedne vizije“, novinarka HRT-a Irene Hrvatin.

Sv. misa u Kringi

U punoj župnoj crkvi Sv. Petra i Pavla u Kringi, nakon svečanog otkrivanja poprsja, porečki i pulski biskup mons. Ivan Milovan predvodio je misu zadušnicu u povodu 30. obljetnice smrti mons. Bože Milanovića. Koncelebrirali su brojni svećenici kojima je mons. Milanović bio ravnatelj tijekom sjemenišnih ili bogoslovnih dana na Višoj teološkoj školi u Pazinu. Bio im je ravnatelj i profesor, mnogi su učili i pripremali ispite iz njegovih skriptata, tada umnoženih ciklostilom. Svi su ga listom izuzetno cijenili i poštivali. Bio je uzor i legenda već za života.

Biskup Milovan, koji je također pazinski đak i koji se također ponosi da je Milanovićev štićenik, u prigodnoj propovijedi spomenuo je veličinu i značaj ovoga društvenoga djelatnika, ali napose i iznad svega - svećenika.

Pjevao je domaći crkveni zbor zajedno s pjevačima crkvenoga zbora iz Trviža.

Nakon mise u crkvi je prikazan dokumentarni film „Mons. Božo Milanović – tragovi jedne vizije“, novinarka HRT-a Irene Hrvatin. U filmu se naglašava da je mons. Milanović bio svećenik vizionar, na prvom mjestu uvijek mu je dobrobit naroda. U vrijeme određivanja granica između Jugoslavije i Italije bio je ključna osoba u dokazivanju kome Istra treba pripasti. Zahvaljujući njegovim dokazima, Pariškim sporazumom 1947. Istra je pripala Hrvatskoj. Veliki psihološki učinak imala je njegova rečenica: Režimi se mijenjaju, granice ostaju.

Domjenkom ispred crkve završen je dan posvećen velikom sinu Kringe, Istre i Hrvatske.

Izložba

Biskup Ivan Milovan svečano je otvorio izložbu u atriju Pazinskog kolegija - klasične gimnazije „Božo Milanović – pastir Crkve, djelima u narodu i za narod“.

Organizator je bio IKD Juraj Dobrila, suorganizator Muzej grada Pazina, a autori izložbe Marija Ivetić, muzejska savjetnica, i vlč. Mladen J. Milohanić, predsjednik IKD Juraj Dobrila. Izložbu je oblikovao David Ivić, a prigodno su nastupili učenici Kolegija.

Zbornik

Tiskana je knjiga „Narodi ostaju, režimi se mijenjaju“, zbornik radova sa znanstvenog skupa održanog u prigodi 100. obljetnice rođenja mons. B. Milanovića.

Odbor

Programsko-organizacijski odbor znanstvenog skupa „Mons. Božo Milanović – tragovi jedne vizije“: predsjednik mons. Ivan **Milovan**, akademik Josip **Bratulić**, prof. dr. Josip **Grbac**, dr. Mario **Sošić**, mr. Mladen **Juvenal Milohanić**, mr. Ilija **Jakovljević**, dr. Stipan **Trogrlić**.

Prof. FILIP
ZORIČIĆ

Biografija

Historiografskih spoznaja o Boži Milanoviću jako je malo, posebice ako istaknemo njegovu veliku ulogu u povijesti Istre. Zato je prvotno velika potreba da se na jednome mjestu objave sva njegova djela i pisani dokumenti te djela koja govore o njemu ili dokumenti koji ga spominju u bilo kojem kontekstu.

Mr. JAKOV
JELINČIĆ

Korespondencija

Dopisivao se s kardinalima (Stepinac, Šeper), nadbiskupima i biskupima (Burić, Bonefačić, Pavličić, Srebrnić, Mileta, Nežić i dr.), svećenicima (Dukić, Kalac), političarima (kabinet J. B. Tita, Bakarić, Krajačić, Holjevac), odvjetnicima (Kuntarić, Brnčić, Brajša), povjesničarima (Bertoša, Strčić, Marušić) i mnogim drugima. Kao aktivni član Komisije za vjerska pitanja NRH posebno se često dopisivao s njezinim predsjednikom msgr. Svetozarom Ritigom.

DR. JOSIP GRBAC

Moguće pouke Milanovićeva djelovanja

” Za njega je biti svećenik i humanist značilo biti na prvoj crti obrane dostojanstva čovjeka.

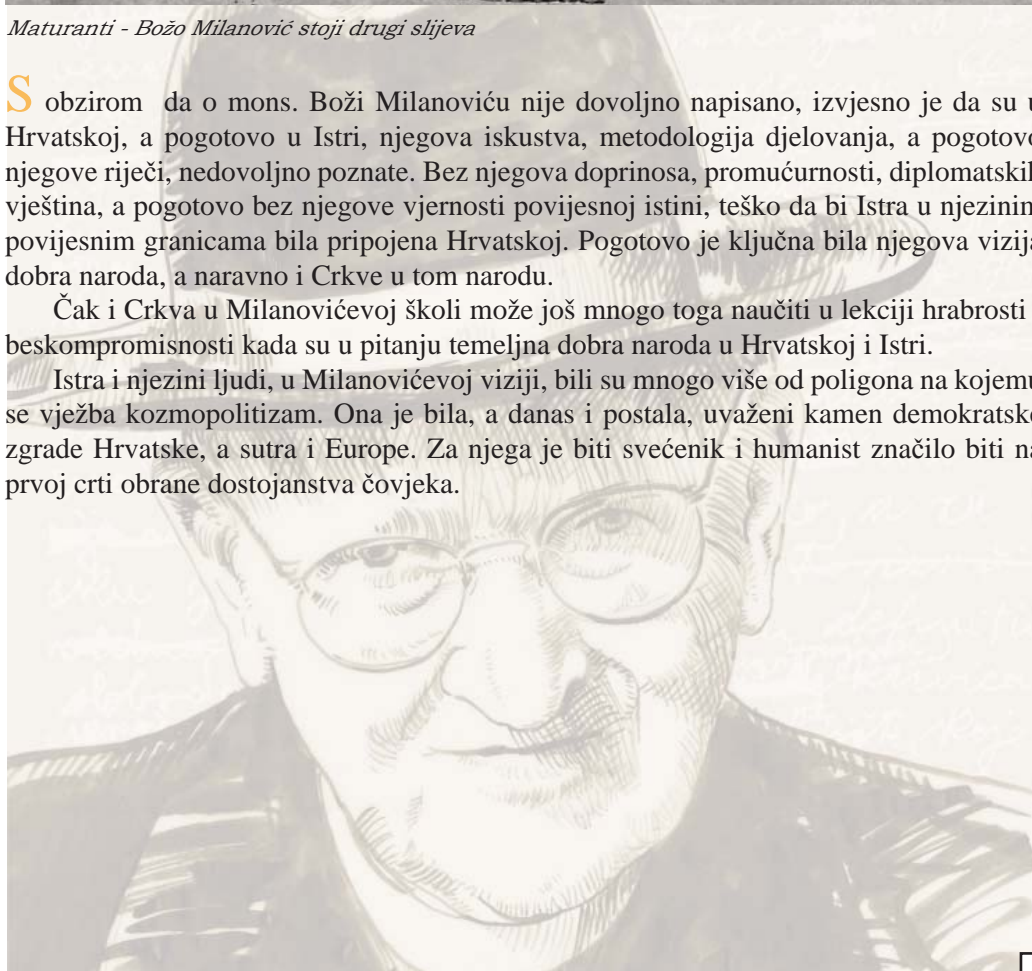

Maturanti - Božo Milanović stoji drugi slijeva

S obzirom da o mons. Boži Milanoviću nije dovoljno napisano, izvjesno je da su u Hrvatskoj, a pogotovo u Istri, njegova iskustva, metodologija djelovanja, a pogotovo njegove riječi, nedovoljno poznate. Bez njegova doprinosa, promućurnosti, diplomatskih vještina, a pogotovo bez njegove vjernosti povijesnoj istini, teško da bi Istra u njezinim povijesnim granicama bila pripojena Hrvatskoj. Pogotovo je ključna bila njegova vizija dobra naroda, a naravno i Crkve u tom narodu.

Čak i Crkva u Milanovićevoj školi može još mnogo toga naučiti u lekciji hrabrosti i beskompromisnosti kada su u pitanju temeljna dobra naroda u Hrvatskoj i Istri.

Istra i njezini ljudi, u Milanovićevoj viziji, bili su mnogo više od poligona na kojemu se vježba kozmopolitizam. Ona je bila, a danas i postala, uvaženi kamen demokratske zgrade Hrvatske, a sutra i Europe. Za njega je biti svećenik i humanist značilo biti na prvoj crti obrane dostojanstva čovjeka.

MR. ILIJA JAKOVLJEVIĆ

Odnos institucije i karizme

”Kao političar Milanović nikada ne prelazi granicu crkvenosti, pokorava se odlukama svoga biskupa.

Biskup Nežić s Milanovićem, Prematom i svećenicima

Odnosi karizme i institucije u Crkvi uvijek se nadopunjuju i prožimaju i svaka na svoj način pokušava dati svoj doprinos za boljitak Crkve. Taj odnos institucije i karizme napose se dobro vidi u odnosu mons. dr. Dragutina Nežića, porečkog i pulskog biskupa, koji je u teškim vremenima najgorog komunizma vodio Crkvu u Istri, napose bdijući nad očuvanjem vjere i kulturne baštine. S druge pak strane mons. Božo Milanović, kao narodnjak i predvodnik hrvatskog klera u Istri, pokušava kod civilnih vlasti postići što bolji položaj za Crkvu i njezine pastire. Može se reći da, dok biskup Nežić radi na crkvenom planu, Milanović zastupa Crkvu pred vlašću i pokušava postići što širi prostor za javno djelovanje crkvenih institucija. U tim svojim nastojanjima ima potporu službene Crkve, biskupa Nežića.

Nakon ubojstva Miroslava Bulešića, Milanovićeva prisutnost na crkvenim skupovima ulijevala je kod svećenika, ali i vjernika, jednu sigurnost.

Kao političar nikad ne prelazi granicu crkvenosti, spremno se pokorava odlukama svoga biskupa jer je kao pobožan svećenik i intelektualac znao što biskup znači za biskupiju. Javno ne polemizira s biskupom, mada se u svemu ne slažu. Zasigurno je tu činjenicu uvažavao biskup Nežić: nije pokušavao oslabiti njegov utjecaj u biskupiji, ali ga ne uzima za svog najbližeg suradnika.

Dr. sc. MARKO MEDVED

Milanović i Riječka biskupija

Odnos mons. Bože Milanovića s riječkom Crkvom datira još iz godina talijanske uprave. Zanimljivo je da je njegova intervencija kod riječkoga biskupa Antonija Santina 1934. i traženje podrške u molitvenika *Oče, budi volja Tvoja* uzrokovala obraćanje riječkoga ordinarija Svetoj Stolici glede liturgijskoga jezika u slovenskim i hrvatskim župama. Utjecaj istaknutog istarskog svećenika mnogo je veća nakon završetka rata. Milanović je vrlo aktivan u preuzimanju dotadašnjeg talijanskog riječkoga biskupijskog sjemeništa.

MR. BERNARD JURJEVIĆ

Filozofsko stvaralaštvo

Koristeći priznate autore, prevodi i priprema priručnike iz logike i neoetike, ontologije, kozmologije, eksperimentalne psihologije, metafizičke psihologije, teodiceje, etike, povijesti filozofije i socijalne filozofije.

Uz sve obveze i dužnosti ništa ga nije omelo u nastojanju da na vrlo jednostavan i nenametljiv način čuva svoje suvremenike i budi ih iz intelektualne tromosti u kojoj su, smatrao je on, nažalost mnogi omamljeni sirenama socijalizma i komunizma zaspali.

**Dr. STIPAN
TROGRLIĆ**

Ravnatelj sjemeništa i sjemenišne gimnazije

Svojim najvećim uspjehom u pregovorima s predstavnicima vlasti Božo Milanović smatrao je obećanje da će zgrada nekadašnjeg đačkog doma u Pazinu biti dodijeljena Crkvi za potrebe sjemeništa. Dok je u pregovorima s predstavnicima vlasti isticao nacionalnu ulogu sjemeništa i sjemenišne gimnazije, u razgovorima s biskupom Santinom naglašavao je nasušnu potrebu otvaranja sjemeništa zbog dobro poznate činjenice, nedostatka svećenika. Tako je Milanović za ostvarenje strateških vjerskih i nacionalnih interesa uspješno koristio i slavenski nacionalizam i katolički univerzalizam.

Osobno je teško proživljavao odluku Ministarstva prosvjete i sporta iz 1952. godine o ukidanju prava javnosti „Hrvatske klasične gimnazije Biskupijskog sjemeništa u Pazinu“ i njezinu pretvaranju u privatnu „Srednju vjersku školu za spremanje svećenika“.

Mr. MLADEN JUVENAL MILOHANIĆ

Osnivač i podupiratelj mladenačkih, katoličkih, đačkih i svećeničkih društava

„*Osnivanje, podupiranje i korištenje društava mons. Boži Milanoviću bilo je životno pravilo i cilj u vremenskim promjenama, pokriće ili je moralni i pravni oslonac za djelovanje u državi za mlade, za narod, za vjeru i svećenstvo.*“

Mons. Božo Milanović sa šestim razredom

Božo Milanović kao pazinski đak počinje aktivno sudjelovanje u mladenačkim i đačkim društvima u sklopu tadašnje stožerne organizacije Akademskog prosvjetnog društva «Dobrila» za Istru. Na sastancima mladenačkih društava održava predavanja nacionalnog, vjerskog i demokratskog karaktera. Od 1912. godine kao student teologije postaje tajnikom, zatim predsjednikom toga društva i osniva širom Istre mladenačka i katolička društva. Suraduje sa župnicima i naprednim učiteljima.

U Trstu je pokretač Istarskog pododbora «Edinost» za tiskanje kalendara, knjiga i novina «Pučki prijatelj». Poslije razilaženja osniva «Društvo sv. Mohora za Istru» koje 1947. mijenja naziv u IKD sv. Ćirila i Metoda u Pazinu. Dolaskom u Istru 1946. postaje podupiratelj i tajnikom «Zbora sv. Pavla za Istru», iste godine osniva đačko-literarno društvo «Dobrila» u sjemeništu.

Poslije zabrane «Zbora svećenika» od strane jugoslavenske vlasti, 1948. osniva «Društvo sv. Ćirila i Metoda» u Pazinu.

Osnivanje, podupiranje i korištenje društava mons. Boži Milanoviću bilo je životno pravilo i cilj u vremenskim promjenama, pokriće ili je moralni i pravni oslonac za djelovanje u državi za mlade, za narod, za vjeru i svećenstvo.

Mons. Milanović bio je u vrijeme Austro-Ugarske i Italije neustrašiv branitelj hrvatskog identiteta u Istri, osnivač raznih društava, karizmatički lider svećenika među narodom u Jugoslaviji. □

JOSIP BRATULIĆ, REDOVITI ČLAN HAZU-a

Mons. Milanović i Družba sv. Mohora za Istru

„Među najvažnijim zadaćama tadašnjeg hrvatskog svećenstva smatrao je narodno prosvjeđivanje, a to je mogao, daleko od naroda, samo knjigama.

Mons. Božo Milanović s ocem

Mons. Božo Milanović, nakon što ga je tršćanski biskup sklonio u Trst 1922., mogao je u velikom gradu slobodnije razvijati svoju vjersku i nacionalnu djelatnost. Među najvažnijim zadaćama tadašnjeg hrvatskog svećenstva smatrao je narodno prosvjeđivanje, a to je mogao, daleko od naroda, samo knjigama. Čitanje je tada, kao i u XIX. stoljeću, bilo prosvjeđivanje, i kad se čitaju popularno-znanstveni tekstovi i kad se čitaju (ili slušaju) pjesme i pripovijesti, jednako i kad se na hrvatskom moli krunica uz ognjište.

Na temelju iskustva s Društvom sv. Jeronima u Zagrebu, i s Mohorjevom družbom u Celovcu, u Istri je osnovana Družba sv. Mohora za Istru. Prvi predsjednik bio je Josip Grašić, župnik u Bermu, Slovenac, koji je cijeli svoj život proveo u Istri. Nakon njega supetarski župnik Liberat Sloković. Iza njihovih je imena, i sudbina, bio Božo Milanović; njegovo bi ime u Istri kod fašista izazvalo previše prijevora i Družba ne bi mogla biti registrirana niti bi mogla raditi.

Rad je bio sličan Družbi sv. Jeronima, odnosno Matici hrvatskoj. Povjerenici su se brinuli da u svakoj župi bude dostatan broj članova, skupljali su novac za knjige, a kad su knjige došle, oko Nove godine, oni su ih razdijelili po kućama. U Istri pod fašizmom, kad su ugašena sva hrvatska društva, posujilnice, škole, novine i časopisi, kad je bilo zabranjeno javno govoriti hrvatski, kad su imena i prezimena potalijančena, da bi se zatro svaki trag hrvatstvu, knjige Družbe sv. Jeronima, prvenstveno „Danica“, bile su jedino svjetlo u mraku fašističkog terora. Božo Milanović je, uglavnom sam, priredio i uredio više od 50 knjiga, koje su stizale do istarskih sela i podržavale nacionalnu svijest, tradiciju čitanja i pisanja hrvatskim jezikom.

Prof. dr. MIROSLAV AKMADŽA

Milanović i komunističke vlasti

U vrijeme komunističke vladavine Milanović je imao značajnu ulogu u crkveno-državnim odnosima. S obzirom da je komunističkim vlastima bila nužna pomoć Katoličke crkve u Istri pri rješavanju graničnog spora s Italijom, njihov odnos prema Crkvi u prvim poratnim godinama nije bio neprijateljski kao u ostalim dijelovima zemlje. Nakon što su istarski svećenici pomogli u rješavanju graničnih pitanja, a Milanović osobno tome doprinio na Mirovnoj konferenciji u Parizu, vlasti su promijenile svoju politiku.

I sam Milanović sve se češće nalazio na udaru režima, posebice stoga što nije pristao na zahtjeve državnih vlasti da se Društvo svećenika sv. Ćirila i Metoda, koje je jedino imalo odobrenje svoga biskupa, ujedini sa Staleškim društvom katoličkih svećenika Hrvatske, iza kojeg su stajale državne vlasti. Vlastima je smetala i Milanovićeva odanost biskupu Nežiću te je on vrlo brzo postao smetnjom komunističkim vlastima u njihovoj namjeri da djelovanje Crkve u Istri podrede svojim interesima.

□

U SPOMEN-PARKU U KRINGI OTKRIVENO POPRSJE MONS. MILANOVIĆA

Zadužio cjelokupno hrvatsko društvo

„Brončana bista dar je Družbe „Braća hrvatskog zmaja“ – Zmajskog stola u Pazinu.

Načelnik Rajko i dr. Šetić otkrivaju bistu

U spomen-parku u Kringi, nakon otpjevanje hrvatske himne, svečano je 16. listopada otkriveno brončano poprsje mons. Bože Milanovića. Autor je akademski kipar Tomislav Kršnjavi. Poprsje su otkrili tinjanski načelnik Mladen Rajko i dr. Nevio Šetić, Zmaj od Istre.

Ovo spomen-obilježje, bista mons. Bože Milanovića, dar je Družbe „Braća hrvatskog zmaja“ – Zmajskog stola u Pazinu.

Bistu je blagoslovio porečki i pulski biskup Ivan Milovan.

Nazočne je pozdravio domaćin, načelnik Rajko, koji je iskazao svoju radost da se i na ovaj način odala počast velikom sinu ovoga kraja.

Dr. Šetić je u svom obraćanju podsjetio da je istarski svećenik Božo Milanović svojim radom zadužio cjelokupno hrvatsko društvo. „Svojim svećeničkim, kulturnim i političkim djelovanjem posebno se istaknuo u Trstu u vrijeme fašističkog režima, hrabro štiteći hrvatske i slovenske nacionalne interese. Posebnu je ulogu imao i tijekom Drugoga svjetskoga rata i konačne nacionalne integracije Istre u ukupni hrvatski nacionalni prostor“, istaknuo je dr. Šetić.

Članovi Družbe „Braća hrvatskog zmaja“ – Zmajskog stola u Pazinu i autor biste akademski kipar T. Kršnjavi